

Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde, 1832

bron

*Handelingen der jaarlijksche vergadering van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te
Leiden, gehouden den 3 van Hooimaand 1832. Z.p., z.j.*

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/_jaa002183201_01/colofon.htm

© 2004 dbnl



**Handelingen der jaarlijksche vergadering van
de Maatschappij der Nederlandsche
Letterkunde *te Leiden,***

Gehouden den 3 van Hooimaand, 1832.

Tegenwoordig, de Heeren: *M. Siegenbeek*, Voorzitter, *A. de Vries*, Mr. *H.W. Tydeman*, Mr. *J. Verschuur*, *J. Teissèdre L'Ange*, Mr. *H. van Royen*, *C.J. Wenckebach*, *H. Baron Collot d'Escury*, *A. Blussé*, Mr. *J.C. de Jonge*, *N.G. van Kampen*, Mr. *J.C. van de Kastele*, *C. de Koning*, Ldz., Jkhr. *D.F. van Alphen*, *H.A. Hamaker*, *P. Hofman Peerlkamp*, *C.W. Stronck*, *J. Venhuizen Peerlkamp*, Mr. *P.J. de Bye*, Mr. *J.T. Bodel Nyenhuis*, *G.H.M. Delprat*, *A. des Amorie van der Hoeven*, *J.E. van Varelen*, *C.G.C. Reinwardt*, *F.H.L. Donckermann*, Mr. *P.S. Schull*, Mr. *W.H. van Voorst*, *N.C. Kist*, *W.A. van Hengel*, *G.J. Rooijens*, *D.H. Wildschut*, *J.T. Bergman*, *A. Verweij*, *B.A. Nauta*, Mr. *J.J. Uitwerf Sterling*, *J. van der Hoeven*, *J.C. Fabius*, *J.F. van Oordt*, Mr. *C. Vollenhoven*, *J.C. Broers*, Mr. *G. Beelaerts van Blokland*, *O.A. Grave van Bylandt*, *A.G. van Cappelle*, Mr. *J.P. van Wickevoort Crommelin*, Mr. *W.B. Donker Curtius van Tienhoven*, *H. Meijer, Jr.*, Mr. *J.C. Faber van Riemsdijk*, *P.O. van der Chys*, Mr. *T.C. de Bordes*, Mr. *J.C.W. le Jeune*, Mr. *J. van Lennep*, Mr. *J.C. Martens*, *G.J. Pool*, *J. van Ouwerkerk de Vries*, *H.C. Matthes*, Mr. *N. Carbasius*, Mr. *J. Fabius*, *J.F. Serrurier*, *R.H. van Someren*, Mr. *J.G. la Lau*, *C.W.H. van Kaathoven*, Mr. *C. Asser*, *G.J. Beeldsnijder*, *W.A. Dwars*, *C.A. Geisweit van der Netten*, *J.J. Rambonnet*, *W. Scholten*, *N. Swart*, *B. Verweij*, Mr. *G.W. Verweij Mejan*.

[Toespraak door de voorzitter, M. Siegenbeek]

[Levensbericht van H. van Wijn, Bilderdijk, M. Baron d'Yvoy van Mydrecht, R.K. Driessen, E. Epkema, J.J. Raepsaet, C.W. Westerbaen, J. Koning, H. Cats]

De Voorzitter opent de Vergadering met de volgende Aanspraak:

MIJNE HEEREN, ZEER GEACHTE MEDELEDEN!

De afgelopen jaarkring bragt, gelijk U bekend is, der Maatschappij zeer gevoelige slagen toe, door aan dezelve een aantal mannen te ontrukken, die, met regt, als lichten en sieraden van dezelve vereerd werden. Het zal U derhalve geenszins bevreemden, dat ik, na U bij den aanvang dezer bijeenkomst mijne hartelijke welkomstgroete gebragt te hebben, terstond overga, om U over onze afgestorvene medeleden te onderhouden.

[Levensbericht van H. van Wijn]

En hier verwacht Gij zeker allen van mij, dat ik, in de eerste plaats, aan den eenigen, die van de verdienstelijke oprigters dezer Maatschappij door de Goddelijke gunst nog in het leven was gespaard gebleven, den achtbaren en eerbiedwaardigen grijsaard Mr. H. VAN WIJN, met den hem toebehoorenden lof gedenke. En waarlijk niets zou voor mij, die het voorregt had, sedert ruim dertig jaren, vele bewijzen van welwillendheid van hem te ontvangen, en die, zoo voor zijne diepe ervarenis in de Vaderlandsche Oudheden en Geschiedenis, als

voor zijn uitmuntend verstand en edel hart de diepste hoogachting koesterde, streelender en aangenamer geweest zijn, dan hem, bij deze gelegenheid, de hulde van onzer aller dankbaarheid en eerbiedige genegenheid toe te brengen. Doch ik gevoel, dat de waardige volvoering dezer taak, zoo niet mijne krachten te boven, dan ten minste het korte tijdsbestek, mij tot spreken vergund, verre te buiten zou gaan. Ik verheug mij derhalve hartelijk, dat een onzer waardige medeleden, wiens meerdere bevoegdheid daartoe niemand opregter, dan ik zelve, erkennen kan, die taak op eene wijze volbragt heeft, welke aan alle vereerders van den zaligen afgestorvene niets te wenschen overig laat, en twijfele geen oogenblik, of ik zal de tolk van uwer aller gevoelens zijn, wanneer ik hem, uit naam der Maatschappij, hartelijk dank zegge voor de hulde, welke hij aan de nagedachtenis van een' harer verdienstelijkste oprigters en luisterrijkste sieraden, met even veel waarheid als gevoel, heeft toegebracht.

[Levensbericht van Bilderdijk]

De eerste, die, na VAN WIJN, een' iegelijk uwer, buiten twijfel, voor den geest zweeft, is de, in vele opzigten, eenige en onvergelykbare BILDERDIJK. Het is U bekend, M.H., dat tusschen hem en mij, in de laatste jaren, eene breuke ontstaan is, welke, tot mijn leedwezen, maar zeker geheel buiten mijne schuld, bij zijn leven niet geheeld is. Gij zult derhalve niet

wachten, dat ik hier, als zijn lijk - of lofredenaar, zal optreden, hoezeer dit anders van den Voorzitter eener Maatschappij, aan welke hij meer dan vijftig jaren tot sieraad was, niet onnatuurlijk verlangd kon worden. Doch al bestond deze bijzondere reden voor mijne onbevoegdheid niet, zou echter de kortheid van den tijd, mij hier tot spreken vergund, de waardige volbrenging dier wijduitgestrekte en moeilijke taak geenszins gedoogen. Bij de overreiking van het hem toegewezen eermetaal, als den hoofddichter van Nederland en een' van deszelfs grootste taalgeleerden, was het genoeg zijnen lof in beide die opzigten, in algemeene bewoordingen, te verkondigen; maar eene dergelijke algemeene lofspraak kan niet volstaan voor hem, die aan 's mans nagedachtenis eene niet geheel onbeduidende hulde zal toebrengen. Al wilde zich iemand dan, bij eene gelegenheid, als deze, enkel tot de beide genoemde punten bepalen (en hoe onvolkomen zou, in dat geval, zijne lijkrede niet wezen!) zoo zou hij, om niet geheel onbelangrijk te worden, noodwendig tot eene uitvoerigheid vervallen moeten, welke de grenzen eener inleidende aanspraak zeer verre zou te buiten gaan. Of zou men, om zijne verdiensten, als wijsgeerig beoefenaar der taal in 't algemeen, en der Nederlandsche in 't bijzonder, naar behooren te schetsen, het door hem voorgedragene, en

zeker in onze gewone Spraakkunsten en taalkundige schriften weinig voorkomende, niet in vergelijking moeten brengen met hetgeen, door vroegere taalvorschers, door een' COURT DE GEBELIN, in zijn *Monde primitif*, door een' HARRIS in zijnen *Hermes*, en vooral door eenen bij alle Vaderlandsche taalgeleerden, buiten BILDERDIJK, op hoogen prijs staanden, TEN KATE, is voorgesteld? Zou men de meerdere of mindere gegrondheid der vele bedenkingen niet moeten toetsen, door ons schrander medelid, den Hoogleeraar KINKER, met eene groote mate van wijsgeerige scherpzinnigheid en uitgebreide kennis der verschillende takken van de algemeene Duitsche taal, tegen zijne *Spraakleer* in het midden gebragt? - Desgelijks kan het, om BILDERDIJKS ontwijfelbaar uitstekende verdiensten, als dichter, naar waarde te schetsen, niet voldoende geacht worden, den, hem bij zijn leven reeds meermalen gegeven', eernaam van tweeden Vondel van Nederland op nieuw te herhalen, of hem ook, in algemeene bewoordingen, boven dien vorst en vader onzer dichtkunde te verheffen. Neen: daartoe zou men billijk vorderen, dat men het kenmerkende van zijn dichterlijk vermogen, zijne dichterlijke verdiensten, in onderscheiding, bij voorbeeld, van die van eenen VAN ALPHEN en FEITH, beiden insgelijks, met regt, onder de groote dichteren van Nederland ge-

teld, poogde in het licht te stellen; dat men bij eenen dichter, die, als BILDERDIJK, schier alle dichtsoorten beoefend heeft, de betrekkelijke waarde der daartoe behorende dichtstukken, naar eisch, zocht te ontvouwen; dat men bij iemand, die in oudere en nieuwere dichteren eene door weinigen geëvenaarde belesenheid bezat, het oorspronkelijke van het ontleende, de kunst van de natuur, wist af te zonderen. Doch ziet daar ook hier weder een veld geopend, welks doorwandeling niet een enkel, maar vele uren vereischen zou. Na het gezegde, zult Gij, vertrouwd ik, mij gereedelijk toestemmen, dat, ofschoon Gij ook den hartelijksten vriend, den vurigsten vereerder van BILDERDIJK tot uwen voorzitter gekozen hadt, hij zich buiten staat zou gevoelen, de taak van zijn' lijkredenaar, bij eene gelegenheid, als deze, op eene eenigzins waardige wijze te volvoeren; en het mij derhalve gereedelijk ten goede houden, dat ik meen, met de herinnering van hetgeen ik, in het vorige jaar, tot zijnen lof gezegd heb, de mij thans opgelegde taak als volbragt te mogen rekenen.

Behalve de twee genoemde mannen, aan wie ik, om vele redenen, in de eerste plaats gedenken moest, had de Maatschappij nog het verlies van verscheidene andere verdienstelijke medeleden te betreuren, van welke ik thans,

naar de orde van den tijd huns overlijdens, korter of breeder gewag zal maken.

[Levensbericht van Maximiliaan Louis, Baron d'Yvoy van Mydrecht]

Nog vóór het afsterven van de Heeren VAN WIJN en BILDERDIJK, werd zij van twee mannen beroofd, van welke zij den eenen, sedert het jaar 1814, den anderen, eerst sedert het jaar 1830, onder hare medeleden tellen mogt. De eerste is de Heer MAXIMILIAAN LOUIS, *Baron D'YVOY VAN MYDRECHT*, in Herfstmaand des vorigen jaars overleden; een man, die aan den adeldom zijner geboorte door den adeldom zijner gevoelens en handelingen luister bijzette, en in 't bijzonder als geleerd beoefenaar der vaderlandsche oudheden en geschiedenissen grooten lof verdiende. Mogt hij dus, op zichzelf, reeds met regt als een sieraad dezer Maatschappij beschouwd worden, hij verwierf zich dubbele aanspraak op hare dankbare hoogachting, daar hij tot het, helaas! te kleine getal derzulken behoorde, die hare werken door hunne lettervruchten verrijkten. Het eerste Deel toch van hare *Nieuwe Werken* bevat gewigtige *Bijdragen tot de Historie van het Verbond en de smeekschriften der Nederlandsche Edelen van de jaren 1565-1567*, door hem der Maatschappij op eene verplichtende wijze aangeboden. Ook de werken der tweede klasse van het Koninklijk Nederlandsche Instituut zijn versierd met eene van hem afkomstige oudheidkundige Verhandeling over *de Orde van den Hollandschen Tuin*.

Bovendien is mij van goederhand verzekerd, dat hij veel gewerkt heeft aan een vervolg op het *Groot Utrechtsch Placaatboek* van J. VAN DE WATER; welke arbeid thans bij de Staten der Provincie Utrecht berust. Met de mededeeling van dit weinige omtrent wijlen ons verdienstelijk medelid moet ik mij thans vergenoegen, daar het mij niet gebeuren mogt, nadere berigten omtrent hem in te winnen.

[Levensbericht van Robertus Keuchenius Driessen]

Nog minder zie ik mij in de gelegenheid te melden omtrent den tweeden onzer verstorvene broederen, boven door mij bedoeld, den Heer Mr. ROBERTUS KEUCHENIUS DRIESSEN namelijk, Advocaat te Groningen en Archivarius van het Gewest van dien naam, wiens zucht tot nasporing en opheldering der Vaderlandsche oudheden, bijzonder die van gemeld Gewest, hem, in den jare 1830, tot lid dezer Maatschappij deed kiezen; doch die, reeds op den 25 van Wijnmaand des volgenden jaars, aan dezelve, in den ouderdom van 72 jaren, ontruikt werd, gelijk, eerst kort vóór den tijd dezer algemeene Vergadering, ter mijner kennis gekomen is.

[Levensbericht van Ecco Epkema]

Minder beroemd naar de wereld, dan de beide mannen, van wie ik, in de eerste plaats, gewaagde, doch daarom niet minder de achting van alle braven en verstandigen ten hoogste waardig, is de man, wiens aandenken mij steeds dierbaar zal wezen en wiens gedachtenis te mo-

gen huldigen mij tot een zuiver genoeg strekt. Ik bedoel mijnen eerbiedwaardigen vriend, ECCO EPKEMA, Rector der Latijnsche Scholen te Middelburg, die, op den 1 van Sprokkelmaand van dit jaar, uit het leven scheidde. Dat Vriesland, die milde voedster van uitmuntende en doorgaans bescheidene geleerden, ook het land zijner geboorte was, kon zijn naam zelve U reeds leeren. Hij zag op een van deszelfs talrijke en veelal bloeiende dorpen, met name Wirdum, op den 13 van Wijnmaand des jaars 1759, het eerste licht. Het schijnt, dat zijne besliste neiging voor de letteroefeningen zich eerst later openbaarde, of althans eerst later inwilliging mogt vinden. Ten minste maakte hij niet vóór het jaar 1776 een begin met het aanleeren van de gronden der Latijnsche taal, onder geleide van den Eerwaardigen BRUINING, Predikant op zijne geboorteplaats en, in lateren tijd, zijn' schoonvader. Na zich, twee jaren, onder hem geoefend te hebben, vertrok hij naar Harlingen, om zich, onder toezigt van den kundigen BOTTINGA, Rector der Latijnsche scholen aldaar, en bijzonderen vriend van zijnen vader, in de kennis der Latijnsche taal te volmaken, en zich de verdere kundigheden te verwerven, die ter behoorlijke voorbereiding tot het bijwonen der Academische lessen noodzakelijk zijn. Daartoe naar eisch toegerust, begaf hij zich, in den jare 1782,

naar de Hoogeschool te Franeker, met oogmerk om zich aldaar, bij uitsluiting, aan de beoefening der Grieksche en Latijnsche Letterkunde toe te wijden. Hij had derhalve hier tot voornaamste leidlieden de beroemde mannen JOHANNES SCHRADER en EVERWIJN WASSENBERGH, van welke de eerste hem echter, reeds in den jare 1783, door den dood ontviel, en door zijnen dankbaren leerling, die reeds toen de Latijnsche dichtkunst, zijn gansche leven door eene zijner meest geliefkoosde uitspanningen, met gelukkig gevolg beoefende, met een deftig Latijnsch gedicht, aan zijne gedachtenis gewijd, vereerd werd*. In den jare 1786, verliet hij de Hoogeschool, na, onder zijnen geliefden en steeds hartelijk door hem geëerden leermeester WASSENBERGH, een Academisch proefschrift, behelzende *Critische aanmerkingen op Theognis en anderen*, verdedigd te hebben. Eerlang werd hij tot Praeceptor der Latijnsche scholen te Leeuwarden en, in 1788, tot Rector van dezelve te Dokkum aangesteld; van waar hij, reeds het volgende jaar, ter bekleeding van dezelfde waardigheid, naar Enkhuizen vertrok. Hier trad hij, in den jare 1792, in het huwelijk met GESINA NELIDAE; doch mogt de genoegens dier verbindtenis niet lang smaken, daar hij, in het volgende jaar,

* Zie zijne *Poëmata*, p. 1 et seqq.

kort nadat hij zich over de geboorte eener dochter verheugen mogt, eerst deze en, niet lang daarna, de moeder in het graf zag zinken. Twee jaren later echter, mogt hij dit treffend verlies, waaraan hij, in een Latijnsch gedicht van den jare 1826, nog met aandoening terug dacht*, voor zich vergoed zien door een tweede, allezins gelukkig huwelijk met SIBYLLA CATHARINA BRUINING, dochter van den Predikant van dien naam, dien ik vroeger, als den eersten onderwijzer van onzen EPKEMA in het Latijn, vermeld heb. Bij deze zijne echtgenoot, thans zijne bedrukte weduwe, verwekte hij zeven kinderen, van welke hij vijf, drie zonen en twee dochteren, tot volwassenen leeftijd mogt zien opgroeijen, en aan zijne zorgen volkomen beantwoorden. Na een elfjarig verblijf te Enkhuizen, verhuisde hij, in den jare 1803, naar het naburige Hoorn, ter aanvaarding van den hem opgedragen post van Rector der Latijnsche scholen aldaar. Ook hier bleef hij weder, in een' zeer beperkten kring, ten nutte der jeugd werkzaam tot het jaar 1813, toen hem, op eenen leeftijd van meer dan drie en vijftig jaren, eindelijk, door zijn beroep als Rector der Latijnsche scholen te Middelburg, eene standplaats ten deel werd, aan zijne verdiensten althans eenigermate be-

* Zie zijne *Poëmata* p. 118.

antwoordende. Hier bragt hij zijn verdere leven door, onder het genot der algemeene hoogachting van zijne kundigste stadgenooten, en van de dankbare liefde zijner leerlingen, die, voor zoo velen zij een' zoo voortreffelijk' leermeester niet geheel onwaardig waren, allen met kinderlijke erkentelijkheid zijne nagedachtenis zegenen, en steeds in waarde zullen houden. Een paar jaren vóór zijn bovengemeld overlijden, verkreeg hij, wegens toenemende hardhoorigheid tot het geven van onderwijs aan velen buiten staat, eene eervolle rust, die hij echter tot de kortstondige ziekte, welke hem, op den boven vermelden dag, in eenen ruim twee en zeventig-jarigen ouderdom in het graf sleepte, nog steeds ten nutte der letteren en van enkele leergierige jongelingen met ijver bleef aanwenden.

Uit deze korte schets van het leven des waardigen mans, op wien de Maatschappij, als haar medelid, sedert het jaar 1807, billijk roem mogt dragen, zal U reeds gebleken zijn, dat hij in de door hem gekozene loopbaan niets minder dan voorspoedig genoemd mag worden. Ik schroom intusschen geenszins, met volkomene overtuiging te verklaren, dat hij, reeds 25 jaren vóór zijne laatste bevordering, zoo niet eenen Academischen leerstoel in de oude Letterkunde, dan ten minste het bestuur van eene

der aanzienlijkste Latijnsche scholen in ons vaderland ten volle waardig gekeurd mogt worden. Maar welke (vraagt Gij waarschijnlijk) waren dan de redenen van dien minderen voorspoed? Ik antwoord, dat die redenen grootendeels in den man zelven gelegen waren. De bevreemding, welke dit antwoord misschien bij U opwekt, zal geheel verdwijnen, wanneer ik U den aard dier redenen nader zal hebben doen kennen. Zelden namelijk heb ik een' geleerde ontmoet, die aan wezenlijke verdiensten eene zoo groote mate van zedigheit en bescheiden nederigheit paarde, als onze EPKEMA; ja, zoo die deugden immer te ver kunnen getrokken worden, zou men dit van hem mogen beweren. De ondervinding leert toch maar al te zeer, dat de man, die zijne verdiensten niet op eene betamelijke wijze weet te doen gelden, en voor het oog van anderen, in haren luister, te doen blinken, in de bane van wereldlijke eer en voorspoed verre wordt vooruitgestreefd door hem, die, bij mindere verdiensten, de veel afdoende begaafdheit bezit, om, door in het oogloopende tentoonspreiding van dezelve, een' hooger dunk van zich bij anderen op te wekken, dan met de waarheit overeenkomt. Wat wonder dus, zoo onze EPKEMA, die begaafdheit missende, het grootste deel van zijn leven, in afgelegene en door kenners van echte geleerdheit weinig be-

woonde en schaars bezochte oorden van ons vaderland verkeerende, van nature huiverig om met de vruchten zijner letteroefeningen, die hij uit nederigheid beneden hare waarde schatte, te voorschijn te treden, en bovendien zich aan de vorming en opvoeding der hem toevertrouwde jeugd en niet het minst van zijne eigene zonen, wier onderwijs hij, bij de bekrompenheid zijner middelen van bestaan, nog meer dan andere, in kunde met hem gelijk staande, vaders, schier geheel voor zijne rekening nemen moest, met den gemoedelijksten ijver toewijdende, wat wonder, zeg ik, zoo EPKEMA, bij den zamenloop van zoo vele oorzaken, meermalen jeugdiger en min kundige beoefenaars van hetzelfde vak van letteren, dat hij gekozen had, den prijs zag wegdragen, waarop zijne onbetwistbaar grootere verdiensten hem de regtmatigste aanspraak gaven? Bij dit alles kwam nog, dat hij, hoe nederig en bescheiden ook, echter in geene geringe mate met die edele fierheid bezielde was, den Nederlanderen in 't gemeen, maar bijzonder zijnen landaard eigen, welke hem, die dezelve in zijn binnenste koestert, ten uiterste afkeerig maakt van alles, wat den schijn heeft van vernederend gunstbejag, van lage vleijerij der grooten en aanzienlijken naar de wereld. Doch ik meen reeds genoeg gezegd te hebben, M.H., om de gepastheid van mijn antwoord te regt-

vaardigen, dat de redenen van EPKEMAAS minderen voorspoed in zijne letterkundige loopbaan grootendeels in hem zelve gelegen waren, en U tevens, met volle overtuiging, te doen erkennen, dat die redenen, wel verre van zijne waarde in ons oog eenigermate te verkleinen, integendeel veeleer geschikt zijn, om dezelve, in onze schatting, nog veel hooger te doen rijzen. Maar was (vraagt welligt iemand) die mindere voorspoed in zijne loopbaan niet eene gedurige stof van kwelling voor onzen EPKEMA? Dat hij daarover niet somwijlen pijnlijke gewaarwordingen gevoelde, zou ik niet durven loochenen. In een zijner dichtstukken doen zich daarvan geene onduidelijke sporen voor; met name treft men daarin bewijzen aan van het verdriet, 't welk hij gevoelde, van in het land zijner geboorte, 't welk hem, gelijk den meesten Vriezen, boven alles dierbaar was, en waar hij zijn leven het liefst wilde doorbrengen, zich verwaarloosd en vergeten te zien*. Doch, hoezeer ook EPKEMA somwijlen voor de natuurlijke aandoeningen van misnoegen hierover bloot stond, dezelve waren nogtans slechts voorbijgaande, en hadden geen' duurzamen invloed ter verstoring van de rust zijner ziel. Veelmin wekten zij daarin immer de lage bewegingen van nijd en afgunst op, of vervoerden hem, om de

* Zie zijne *Poëmata*, p. 61 et 62.

verdiensden van zulken, die de fortuin, meer dan hem, begunstigd had, laaghartig te verkleinen. Ik mag veilig mij zelve, als een bewijs voor de waarheid hiervan, aanvoeren. Het ware toch in hem, die eene zoo grondige en uitgebreide kennis onzer taal en letterkunde bezat, als waarop slechts weinigen zich beroemen kunnen, het ware in hem, buiten twijfel, niets minder dan vermetelheid geweest, indien hij zich ter bekleeding van eenen Academischen leerstoel dier Letterkunde althans even bevoegd, als mij, geoordeeld had. Maar hoe vele ondubbelzinnige bewijzen van achting mogt ik niet, sedert onze eerste kennismaking voor meer dan vijf en twintig jaren, van hem ontvangen! Hoe hoogst bescheiden, en te gelijk bondig en belangrijk, waren niet de aanmerkingen, die hij mij, bij de eerste uitgave mijner *Verhandeling over de Spelling*, mededeelde! EPKEMA namelijk (om dit bij deze gelegenheid te melden) had de gewoonte, om bij ieder werk van eenig gewigt, dat in het vak zijner geliefkoosde letteroefeningen, vooral dat der oude en vaderlandsche taal en letterkunde, in het licht verscheen, uit den schat zijner belezenheid aanmerkingen te maken, die hij, liever dan dezelve, ter vermindering van den roem des schrijvers, door den druk gemeen te maken, hun zelve, indien hij zich althans vleijen durfde, dat dezelve door eene te ver getrokkene

eigenliefde niet ten kwade zouden geduid worden, op eene vriendschappelijke wijze mededeelde, en aan hunne eigene toetsing zediglijk aanbeval. Dat hij mij nu onder het getal dergenen rangschikte, aan wie hij meende zulke mededeelingen gerust te mogen doen, reken ik mij tot eene bijzondere eer en voorregt toe, gelijk ik dus nog, behalve de reeds gemelde, als een dierbaar pand zijner vriendschap, de meerendeels zeer juiste en keurige aanmerkingen bewaar, welke hij mij, ter gelegenheid der uitgave van mijne Latijnsche lofrede op DOUSA, deed toekomen; aanmerkingen, die mij, zoo immer een herdruk daarvan gevorderd werd, gelegenheid zouden geven, om verscheidene kleine misslagen tegen de zuiverheid der taal te verbeteren, en die mij van zijne fijne en grondige kennis daarvan het overtuigendst bewijs leverden. - Doch ik wil, na dezen uitstap, terugkeeren tot hetgeen mij daartoe geleid heeft, de ontvouwing namelijk der gemoedsgesteldheid van EPKEMA, onder den minderen voorspoed, die hem in zijne loopbaan ten deel werd. Zoo weinig toegankelijk voor de lage driften van nijd en afgunst omtrent hen, die gelukkiger waren dan hij, behield hij ook doorgaans eene onstoorbare tevredenheid met het hem toegewezen deel, en vervulde, met een' blijmoedigen en opgeruimden geest, en tevens met de loffelijkste getrouwheid, de pligten, hem door zijne onderschei-

dene betrekkingen opgelegd. Vooral gingen die, uit zijne betrekking, als vader, voortvloeiende, hem op het naauwst ter harte, en werden door hem met een' zoo verstandig bestuurden ijver behartigd, dat hij, als toonbeeld van een' regtschapen' vader, verdient voorgesteld te worden. En geen wonder in der daad, daar hij geen grooter en reiner geluk voor zich op aarde kende, dan hetgeen de welvaart en deugd zijner kinderen hem bereidde. Hij zelve heeft, in zijne gedichten, ons een hoogst aandoenlijk tooneel van zijn huiselijk geluk, als echtgenoot en vader, geschilderd*; en ik kan voor de waarheid dier schildering borg staan, daar ik zelve eenmaal van een dergelijk tooneel getuige mogt zijn. In den zomerschen rusttijd van het jaar 1823, eenigen tijd in het te voren nooit door mij bezochte Middelburg vertoevende, vervoegde ik mij natuurlijk ook tot mijnen achtbaren vriend EPKEMA, en werd door dezen genoodigd, om met mijnen vriendelijken gastheer, ons geacht medelid, Mr. S. DE WIND, eenen middag in zijnen tuin, even buiten de stad gelegen, door te brengen. Hier vond ik, daar de Academische rusttijd ook zijne beide oudste zonen, toen te Leiden studerende, naar het ouderlijke huis had terug gebragt, het gelukkig huisgezin, voor zoo verre deszelfs le-

* Zie zijne *Poëmata*, p. 106 et 107.

den nog te Middelburg hun vast verblijf hielden, bijeen. De eerbiedwaardige huisvader geleidde ons met een gelaat, vol vrolijke vergenoegdheid, door zijnen niet zeer uitgestreken, maar bevallig aangeleiden hof, die hem, blijkens het geen zijne gesprekken en zijn gansche voorkomen ten klaarste aanduidden, veel grooter en zuiverder genoegen verschafte, dan de meeste rijken van de uitgestrektste en prachtigst aangelegde lustplaatsen smaken. Maar nog veel hooger steeg het genoegen van den dankbaren en in zijn kroost gelukkigen vader, toen zijne zonen, in vereeniging met hunne zuster, allen in zang- en toonkunst ongemeen geoefend, door het aanheffen van fraaije en bevallige gezangen van verschillenden, maar altijd schuldellozen, inhoud, hunne ouders benevens derzelver gasten, bij het vallen van een' schoonen zomeravond, met hen in het tuinvertrek bijeen vergaderd, op eene oor- en zieltreffende wijze vergastten. De reine vreugde toch, die daaronder, op het kennelijkst, vooral de borst van den gevoeligen vader doorstroomde, leverde mij een hoogst aandoenlijk en onvergetelijk schouwspel, en de zamenstemming van allen, in een gelijk gevoel van onderlinge liefde en vergenoegdheid, een zoo bekoorlijk tooneel van huiselijk geluk, als waarvan ik slechts zelden getuige mogt wezen. Zoo leefde onze EPKEMA geheel in en voor zijne kinderen, wier

beschaafde en Godvruchtige opvoeding boven alles door hem behartigd werd, wier deugd en welvaart hem boven alles dierbaar was. Het mogt den waardigen vader ook gebeuren, zijne wenschen in alle vijf de kinderen, die hem overleefden, volkomen vervuld te zien. Zijne twee oudste zonen mogt hij, na de voltooiing hunner studiën, met lof bevorderd zien, den eersten tot Doctor in de Letteren, den tweeden in de Geneeskunde, en de blijde getuige zijn van den aanvankelijken voorspoed, die hun, ieder in zijne loopbaan, ten deel werd, terwijl hij den Geneesheer nog eenige jaren gelukkig gehuwd en met kroost gezegend mogt zien. Het zelfde voorregt mogt hem ook ten aanzien zijner oudste dochter te beurt vallen, die met den kundigen EKKERS, bij de Latijnsche scholen te Utrecht geplaatst, in eene allezins gezegende echtverbindtenis trad. Ook zijn' jongsten zoon en jongste dochter mogt hij aan een deftig geslacht te Middelburg, onder de gunstigste vooruitzigten, door het huwelijk verbonden zien. Deze waren het dan ook, die nevens eene gade, zulk eenen echtgenoot ten volle waardig, hem, na eene kortstondige ziekte, in het begin dezes jaars, de oogen sloten; welk aandoenlijk voorregt aan zijne overige kinderen, wegens den verren afstand van hunne woonplaats, niet ten deel mogt worden. - Het waren echter niet enkel zijne kinderen, die in EPKEMA den besten vader hadden; ook zijne leerlingen vonden

in hem niet enkel een' voortreffelijk' onderwijzer, maar ook een' vaderlijken leidsman van hunne onervarene jeugd, een' liefderijk' verzorger van hunne ware belangen. Meer dan eens ontving ik van hem brieven van aanbeveling ten behoeve van jongelingen van goeden aanleg, waarin die gevoelens op het treffendst waren uitgedrukt.

Na alles, wat ik tot hiertoe omtrent EPKEMA gezegd heb, behoef ik u, M.H., wel naauwelijks te verzekeren, dat het vele edele en goede, dat zich in hem vertoonde, zijnen oorsprong nam uit, en zijnen hechtsten steun vond in een opregt geloof aan Christus en zijne den mensch veredelende en zaligende openbaring. Ja, EPKEMA was, in den waren, den verhevensten zin, een Christen. Hij behoorde wel niet tot de zulken, die, door aanhoudende en hevige klagten over verbastering der zeden en bijzonder over verval der zuivere kerkleer, voor Christenen bij uitnemendheid willen doorgaan, of die, door het uiterlijk voorkomen eener strenge Godsvrucht, hunnen telkens betuigden afkeer van zoogenaamde ligtzinnige wereldlingen, en de liefdelooze veroordeeling van anders denkenden, of in uitwendige gebaren en zeden van hen verschillenden, de Godsdienst voor anderen in een min behagelijk licht plaatsen, of ook geen ongegrond vermoeden omtrent de echtheid hunner eigene Gods-

vrucht verwekken. Neen, maar hij mogt, in vollen nadruk, een leerling en navolger heeten van den menschlievendsten van alle Leeraren, die, wel verre van onschuldige geneugten te veroordeelen, veeleer, bij voorkomende gelegenheden, daaraan zelve deel nam, die door zijne minzaamheid allen tot zich lokte, en niet schroomde, met zondaren en tollenaren tot hunne verbetering om te gaan; van dien zachtmoegen en nederigen van harte, van wien alle eenvoudigen en kinderlijk gestemden zich zoo gaarne lieten onderrigten, en ter zaligheid opvoeren; hij leide zijn opregt geloof in, zijn' diepen eerbied voor dien Goddelijken en eeuwig gezegenden aan den dag, door Hem, in zijne verhevene en beminnelijke deugden, zoo veel de menschelijke zwakheid en onvolkomenheid zulks gedooft, getrouwelijk na te volgen.

Ik heb tot dus verre, M.H., van EPKEMA, als geleerde, slechts weinig en niet dan in 't voorbijgaan gesproken: geenszins, omdat hij, als zoodanig, niet grooten lof verdiende, maar omdat ik in hem den mensch nog veel hooger heb leeren schatten, dan den geleerde. Wie Uwer toch, M.H., zal het mij niet gereedelijk toestemmen, dat, waar echte menschenwaarde ontbreekt, de roem ook der uitgebreidste geleerdheid en van het schitterendst vernuft zijnen bezitter, in het oog van verstandigen en weldenkenden, geringe of geene waarde kan

bijzetten? Ik gevoel intusschen, dat tijd en plaats mij gebieden, van EPKEMA, als geleerde, met een kort woord, nog meer opzettelijk te spreken. Als grondig kenner en beoefenaar der oude Letterkunde, heeft hij zich, met uitzondering van zijn Academisch proefschrift en eene later uitgegevene verzameling van Latijnsche gedichten, die hem onder de vele loffelijke dichters in die taal, welke ons Vaderland heeft voortgebracht, eene aanzienlijke plaats geven, om redenen, in het voorgaande reeds aangewezen, in openbaren geschrifte weinig doen kennen. Zoo gunstig nogtans was het gevoelen, dat de leden der Letterkundige Faculteit bij onze Hoogeschool, op grond inzonderheid der vele bewijzen van de voortreffelijkheid van zijn onderwijs, die hun waren voorgekomen, omtrent zijne ervarenheid in dezen koesterden, dat hij tot de eerste bestuurders der Latijnsche Scholen in ons Vaderland behoorde, aan wie zij meenden de waardigheid van Doctor in de Letteren, eershalve, te moeten opdragen. En zal ik wel van zijne overgrootte bevoegdheid, om tot Lid dezer Maatschappij, en tot Korrespondent zoo van de tweede, als derde Klasse van het Koninklijk Nederlandsche Instituut van Wetenschappen, Letteren en Kunsten benoemd te worden, in het breede behoeven te gewagen, daar het aan niemand Uwer onbekend kan wezen, dat hij, door zijne uitgave van den beroemden

Vrieschen dichter GIJSBERT JACOBS, met een daartoe behoorend *Woordenboek der oud-Vriesche Taal*, zich zelve een onvergankelijk gedenkteeken van zijne diepe kunde in alles, wat tot eene geleerde beoefening onzer taal en letterkunde behoort, gesticht heeft? Voor 't overige zijn er, in ons Vaderland, nog vele levende en luidsprekende getuigen van zijne bondige geleerdheid en ongemeene bekwaamheid, als onderwijzer, voorhanden, die gaarne en met een dankbaar hart erkennen zullen, dat zij de vorming van hunnen smaak voor letteren en wetenschappen, den hechten grondslag van hunne naderhand verworvene kundigheden, grootendeels, zoo niet geheel, aan hem te danken hadden. Onder het getal dier dankbare vereerders zijner gedachtenis rangschik ik ook gaarne mij zelve, en erken gereedelijk veel aan hem verschuldigd te wezen, terwijl ik betuige, dat het een wezenlijke wellust voor mijn hart is, hem deze eenvoudige, maar opregte hulde te mogen toebrengen. Ja, edele man! dichters en redenaars mogen, bij uw afsterven, zich niet om strijd beijverd te hebben, om uwen lof te verkondigen; geen gedenkteeken moge ter uwer eere zijn opgerigt: uw aandenken zal nochtans bij mij, en allen, die tot u in eenige betrekking stonden, in zegening blijven. Wereldlijke grootheid en roem had, bij uw leven, in uw oog geringe waarde; eene

meerdere grootheid, een hoogere roem was het voorwerp van uw streven. Gij wenschte uwen naam te zien opgeschreven in het boek des levens, naar de uitspraak van den Mond der waarheid, het eenige voorwerp, de vreugde van den wijzen, den echten Christen waardig. Wij voor ons twijfelen niet, of gif hebt dien wensch verkregen, en zijt dus eener grootheid, eener eere deelachtig geworden, waarbij alle wereldlijke grootheid en eer voor nietig kindertuig, voor eene ijdele waterbel te houden is.

[Levensbericht van Jean Joseph Raepsaet]

De meerdere uitvoerigheid, waarmede ik, door een gevoel van dankbare vriendschap gedrongen, aan de nagedachtenis van onzen waardigen EPKEMA hulde deed, verplicht mij, wil ik deze inleidende aanspraak niet tot eene onbescheidene lengte doen uitdijgen, van de overige verdienstelijke medeleden, welke de dood ons, in het jongstverloopen jaar, ontnomen heeft, voor het meerendeel, slechts met een enkel woord te gewagen. Dezelfde maand, bij welker aanvang EPKEMA in het graf geslept werd, zag, vóór haren afloop, ook nog twee andere geachte medeleden in hetzelfde nederdalen. De eerste van hen was de geleerde oudheid- en geschiedkenner JEAN JOSEPH RAEPSAET, den 19 van Sprokkelmaand dezes jaars, te Oudenaarde overleden, en door Zijne Majesteit, onzen geëerbiedigden Koning, reeds vóór vele ja-

ren, met den titel van Staatsraad vereerd, en sedert het jaar 1805 medelid dezer Maatschappij. Hij verrijkte hare werken met een breed *Geschied- en Oordeelkundig Vertoog over de Poorterijen in Nederland*, te vinden in het III Ds. II St. van hare *Verhandelingen*, en gaf haar, bovendien, streelende bewijzen van zijn aandenken en zijne welwillendheid in de toezending der belangrijke schriften, de Oudheiden Geschiedkunde, bijzonder van de Nederlanden, betreffende, welke, van tijd tot tijd, door hem werden in het licht gegeven, en, naar ik onderstellen mag, aan ieder uwer, al ware het slechts uit de gedrukte Naamlijst onzer boekerij*, bekend zijn. Voor 't overige heeft ons geëerd medelid, de Leuvensche Hoogleraar, Baron DE REIFFENBERG, in een geacht Fransch Tijdschrift, reeds eene korte hulde aan 's mans nagedachtenis gebragt†, en gaarne laat ik hem, als om vele redenen daartoe meer bevoegd, de taak over, om hetgeen daaraan nog ontbreken mogt, bij eene gepaste gelegenheid, aan te vullen.

[Levensbericht van Cornelis Willem Westerbaen]

Het andere, door mij bedoelde medelid, die op den 22 der meergenoemde maand, tot droefheid van alle hoogschatters van stille en bescheidene, maar daarom niet min wezenlijke en

* Zie dezelve, bl. 112, 115, 123, en het Suppl. van 1830, bl. 54.

† Zie de *Revue Encyclopédique* van Février 1832, p. 509.

achtenswaardige verdiensten, in den ouderdom van bijna 68 jaren, aan het leven ontruikt werd, was CORNELIS WILLEM WESTERBAEN, Leeraar bij de Remonstranten te Amsterdam. Die beminnelijke nederigheid, dat uitnemender achten van anderen, dan zichzelf, 't welk ons, bij uitmuntende hoedanigheden van verstand en hart, in EPKEMA zoo zeer bekoorde, was ook in WESTERBAEN, op eene hoogst innemende wijze, zichtbaar; en niet ligt kon zijn welsprekende ambtgenoot SWART voor de voortreffelijke Lijkrede, ter zijner gedachtenis gehouden en in druk uitgegeven, een gelukkiger gekozen opschrift plaatsens, dan de bekende beschrijving der *wijsheid, die van boven is*, door den Apostel Jacobus, waarbij van dezelve gezegd wordt, dat *zij is ten eersten zuiver, daarna vreedzaam, bescheiden, gezeggelijk, vol van barmhartigheid en goede vruchten, niet partijdiglijk oordeelende en ongeveinsd*. Eerst door het schitterend licht van den beroemden en welsprekenden STUART, daarna van den, als Kerkelijk Redenaar, met regt toegejuichten VAN DER HOEVEN, die hij, achtereenvolgens, te Amsterdam tot ambtgenooten had, overschaduwde, zag hij zijne waarlijk ongemeene waarde, als geestelijk redenaar, door de meerderheid zijner geloofs- en stadgenooten niet naar verdiensten erkend. Doch wel verre, dat zulks eenigen wrevel tegen zijne hem voorgetrokkene medeleeraars bij hem verwekken zou, behoorde

hij veeleer tot hunne vurigste bewonderaars en de hartelijkste verkondigers van hunnen lof; en zoo weinig was de geringe aanmoediging, welke hij, als Prediker, vond, in staat eenige traagheid of slapheid in de behartiging van zijn openbaar dienstwerk bij hem te weeg te brengen, dat hij, integendeel, zich de vorderingen der geestelijke welsprekendheid in onzen leeftijd dankbaar te nutte makende, zijne leerredenen, van jaar tot jaar, in voortreffelijkheid deed klimmen, en door de krankheid, die hem in het graf sleepte, overvallen werd, terwijl hij, niettegenstaande de zwakheid van gezigt, die hem, in de laatste jaren, het schrijven beide en lezen moeilijk maakte, bezig was, met zich, door het opstellen eener nieuwe leerrede, voor den eerstvolgenden dag des Heeren voor te bereiden. Grootelijks zeker is het te bejammeren, dat 's mans in dezen te ver getrokkene zedigheid hem heeft doen verbieden, eenige zijner nagelatene leerredenen in het licht te geven; van welke door de keuze van mannen, als zijne beide lofredenaars SWART en VAN DER HOEVEN, een bundel zou kunnen in het licht verschijnen, met de beste verzamelingen van dien aard gelijk te stellen. Met hoeveel regt hij voorts, later gewisselijk dan had behooren te geschieden, in den jare 1825, tot lid dezer Maatschappij gekozen werd, daarvan dragen zijne Lofrede op

LUBLINK *den Jongen*, zijne Redevoeringen *over* JACOB SIMONSZ. DE RIJK, *over* TITUS POMPONIVS ATTICUS, *over* PIETER DE GROOT, en meer andere stukken, de sprekendste getuigenis, als in welke, bij keurigheit en zuiverheit van taal en bevalligheit van voordragt, een juist oordeel, kiesche smaak en eene grondige kennis der letterkundige en algemeene geschiedenis, maar bijzonder der Vaderlandsche, allerwege heerlijk uitblinken. Gaarne zou ik over dezen beminnelijken en achtenswaardigen man, wien te hebben mogen kennen en ('t geen nog meer zegt) onder mijne vrienden te hebben mogen tellen ik tot de genoegens en voorregten van mijn leven reken, nog breeder uitweiden, ware het niet dat en de gedachte aan de verliezen, welke ik nog te melden heb, en vooral die aan de allezins waardige wijze, waarop zijne gedachtenis reeds door zijne ambtgenooten SWART en VAN DER HOEVEN gehuldigd werd, mij daarvan terug hield.

[Levensbericht van Jacobus Koning]

Ja, M.H., de treurige lijst, die ik U, in deze ure, moet voorhouden, is nog niet ten einde. Op den 2 van Grasmaand namelijk, trof deze Maatschappij en geheel het letterminnend Nederland wederom een zwaar verlies door het afsterven van den Heer JACOBUS KONING, die in een' twee-en-zestig jarigen ouderdom overleed. Hoe grooten roem deze zich,

als een onzer kundigste en ijverigste oudheiden geschiedkenneren, verworven heeft, is niemand Uwer onbekend, terwijl velen zich met mij, niet zonder weemoedig genoegen, zullen herinneren, hoe hij meermalen, door zijne gulle vrolijkheid en minzamen zoo wel, als leerrijken omgang, het nut en de vreugde dezer zamenkomsten verhoogde. Ik achte het dan ook geheel overtollig, U zijne vele belangrijke schriften, tot de gemelde onderwerpen betrekkelijk, voor het geheugen terug te roepen, onder welke vooral zijne *Verhandeling over de uitvinding der Boekdrukkunst*, waarin hij de regtmatigheid van Haarlems aanspraak op de eer dier uitvinding zoo overtuigend en zegevierend gehandhaafd heeft, hem, bij een' onsterfelijken roem, tevens de billijkste aanspraak op de erkentelijkheid van elk' regtschapen' Nederlander verworven heeft. Deze Maatschappij heeft te meer reden, om zijn gemis te betreuren, omdat zij in hem niet slechts een harer kundigste, maar ook harer werkzaamste leden verliest, als van wien zij, in de met aantekeningen vergezelde mededeeling van een oud Nederduitsch dichtstuk omtrent *de nederlaag van Frans van Brederode of de laatste onderneming der Hoekschen*, eene belangrijke bijdrage voor hare werken ontvangen mogt. Voor 't overige durve ik mij vleijen, dat ons geëerd medelid, die reeds in het Amsterdamsche dag-

blad aan onzen verstorvenen broeder eene korte, maar zaakrijke en welverdiende hulde bragt, als Voorzitter van het Koninklijk Nederlandsche Instituut, zijne lofspraak voltoojen zal; eene taak, welke ik hem, als om vele redenen daartoe boven mij bevoegd, gerustelijk mag overlaten.

[Levensbericht van Henricus Cats]

Eindelijk moet ik U nog een verlies te binnen brengen, 't welk aan mij en de overige Leidsche Leden dezer Maatschappij, die het voorregt hadden van den man gedurig in hun midden te zien, en in de gelegenheid geweest zijn van zijne ongemeene gaven en bekwaamheden telkens te bewonderen, bovenal hoogst smartelijk moet vallen, dat namelijk van den eerwaarden HENRICUS CATS, Predikant der Hervormde Gemeente te Leiden. Deze voortreffelijke man, die slechts den ouderdom van 47 jaren bereiken mogt, werd, op den eersten van Bloeimaand des jaars 1785, te Amsterdam geboren. Na eerst de Fransche en vervolgens de Latijnsche scholen in zijne geboortestad, met lof, te hebben doorgelopen, werd hij, in den herfst des jaars 1803, tot het Academisch onderwijs bevorderd, en woonde eerst, gedurende twee jaren, de lessen bij der Hoogleraren aan de Doorluchtige School van Amsterdam, met name der beroemde mannen VAN LENNEP, WILLMET en VAN NUYS KLIN-

KENBERG. In den jare 1805 vertrok hij naar de Leidsche Hoogeschool, waar de vermaarde Hoogleeraren BOERS, TE WATER, RAU, VAN VOORST, VAN DER PALM en S.J. VAN DE WYNPERSSE zijne leidlieden waren. Na de loffelijke voltooiing zijner studiën, den 15 van Lentemaand des jaars 1808, tot Proponent aangesteld, werd hij, in de volgende maand, tot Predikant bij de Hervormden te Lunteren beroepen, en aanvaardde zijn dienstwerk aldaar, op den 12 van Zomermaand deszelfden jaars. Twee maanden later, met name op den 16 van Oogstmaand, trad hij in het huwelijk met Mejuffrouw M. VAN DER NOORDAA, van Leiden geboortig. De eenige telg van dit allezins gelukkig huwelijk was een zoon, die thans, met zijne bedrukte moeder, wier voornaamste troost en toeverlaat hij is, het aandenken van den besten echtgenoot en vader in zegening houdt. Na te vergeefs door die van Heusden te zijn aangezocht, nam onze CATS, in den jare 1815, eene beroeping naar Ter Goes aan; van waar hij, na een driejarig verblijf, naar de gemeente van Schiedam vertrok, in dezen gelukkiger, dan die van Middelburg, welke hem, vruchteloos, tot haren leeraar begeerd had. In den jare 1825, had die van Leiden het genoeg, van hem aan eene roeping bij haar te zien voldoen, onder welke hij, op den 9 Wijnmaand des ge-

noemden jaars, zijn dienstwerk aanvaardde. De wijze, waarop hij dat dienstwerk volbragt, gepaard aan de minzaamheid en beschaafdheid van zijnen omgang, en de edele regtschapenheid, in alle zijne gedragingen uitblinkende, had hem hier aan geoefenden en ongeoeffenden, aanzienlijken en geringen, zoo dierbaar doen worden, dat er, in den jare 1827, eene algemeene verslagenheid ontstond op de tijding, dat de gemeente van zijne geboortestad hem tot haren leeraar begeerde. Doch de angstige bekommering, hieruit geboren, werd weldra door de levendigste blijdschap vervangen, toen de algemeen geachte en geliefde leeraar, na beleefde afwijzing van het op hem uitgebragte beroep, zich, op den 11 van Slagtmaand des genoemden jaars, andermaal aan de gemeente van Leiden verbond, met eene hoogst gepaste en treffende leerrede, welke aandenken bij mij, gelijk zeker bij velen uwer, onvergetelijk is. Nu scheen der Leidsche gemeente het gunstigste uitzigt geopend, van haren waardigen leeraar, die zich in de volle kracht des levens bevond, nog eene reeks van jaren te zullen mogen bezitten. Dan, helaas! dit heugelijke vooruitzigt werd, na verloop van weinig meer dan drie jaren, droevig beneveld. Sedert Grasmaand toch des vorigen jaars, namen zijne gezondheid en lichaamskrachten zichtbaar af. Dit belette hem echter niet, zijne gewone ambts-

bezigheden ijverig voort te zetten; ja zelfs gevoelde hij zich, in Hooimaand van dat jaar, nog in staat, om, als Voorzitter, de buitengewone vergadering der Directeuren van het Nederlandsche Zendelinggenootschap, den 19 dier maand te Rotterdam gehouden, te besturen. Tegen het einde des jaars, verkloekte hij zich nog, de voorganger der gemeente te zijn bij de viering van het H. Avondmaal. Het bestuur dezer verhevene en aandoenlijke plegtigheid wenschte hij nog gaarne eens te voeren, door een heimelijk voorgevoel gedreven, dat hem zulks, voor de laatste reize, vergund zou wezen. Vol dankbare vreugde over den gelukkigen uitslag van deze zijne onderneming, voelde hij zich bemoedigd, om ook den volgenden Zondag, den eersten dag van Kerstijd, des namiddags, in de Mare Kerk den Predikstoel te beklimmen; doch dit was, helaas! de laatste maal, waarop zijne minnende en hoogachtende gemeente zijn aangezigt aldaar aanschouwen mogt. Zijne kwaal nam sedert zoo grootelijks toe, en ondermijnde zoo zeer zijne levenskrachten, dat men ernstig voor een naderend einde begon te vreezen. De vriendschap en kunde der geoefendste geneesheeren beproefde wel alle middelen, die ervarenheid, op uitgebreide wetenschap gegrond, kon uitdenken; doch zijne kwaal bleek meer en meer van dien aard te zijn, dat zij alle hulpmiddelen der kunst trot-

seerde. Van tijd tot tijd deden zich wel verschijnselen voor, die zijne hoop op herstelling, en die der zijnen, deden herleven, ja zelfs de geneesheeren aan de mogelijkheid daarvan niet geheel deden wanhopen; doch eene treurige uitkomst leerde, dat het slechts de laatste flikkeringen waren van eene levenslamp, gereed om voor altijd uitgebluscht te worden. Onder deze gestadige dobbering tusschen vreeze en hoop, onder dit langdurig lijden, behield hij steeds die kalmte en helderheid van ziel, die blijmoedige onderwerping aan den Goddelijken wil, die de opregte Christen alleen gevoelen kan. Zelfs tot kort voor zijnen dood, hield hij, daar het spreken hem meer en meer moeilijk viel, zich nog gedurig met overdenken en schrijven bezig. Ten laatste sluimerde hij, op den 1 van Bloeiimaand dezes jaars, den dag zijner verjaring, zacht en, naar wij, op de beste gronden, vertrouwen mogen, zalig tot een beter leven in, tot onuitsprekelijke droefheid zijner naaste betrekkingen, zijner hem hartelijk lievende gemeente en van alle hoogschatters van ongemeene kunde en begaafdheden, en van de loffelijkste getrouwheid in het volbrengen der pligten, aan eene der eerwaardigste en nuttigste bedieningen verbonden.

Zoo werd aan de Christenkerk hier beneden een harer hechtste steusels en uitnemendste

sieraden door eenen, in ons kortzigtig oog althans, ontijdigen dood ontrukkt. En ook deze Maatschappij leed in hem een gewigtig verlies. Hij toch mogt niet alleen onder die leeraars geteld worden, die, in hunne openbare redevoeringen, de zuiverheid, bevalligheid en rijkdom onzer schoone moedertaal heerlijk deden uitblinken, maar hij bezat ook geene middelmatige bedrevenheid in de geschiedenis van ons Vaderland. Eene merkwaardige proeve hiervan gaf hij in de eerste redevoering, ter viering van den gedenkdag van Leidens verlossing in den jare 1574, door hem gehouden, als waarin niet alleen het gewone en algemeen bekende, maar ook veel, dat de opmerking der meesten ontsnapt, en toch dezelve allezins waardig is, door hem vermeld werd. Gewend, alles grondig te onderzoeken en uit de eerste en volledigste bronnen te putten, had hij niet alleen de gewone en meest bekende geraadpleegd, maar, gelijk mij door eene toevallige omstandigheid gebleken is, ook de Notulen en Registers der Staten van Holland ten dien einde te rade genomen. Voorts heeft hij wel geene uitvoerige en talrijke gedenkstukken van zijne grondige kennis, vooral der Godgeleerde wetenschappen nagelaten; maar de *Theologische Bibliotheek* en daarop van tijd tot tijd gevolgd *Bijdragen* bevatten nogtans een aantal bon-

dige en bescheidene boekbeoordeelingen en onderscheidene Verhandelingen, de gewijde uitlegkunde en geschiedenis betreffende, welke van zijn juist oordeel, kieschen smaak en ongemeene geleerdheid loffelijken blijken dragen*. - Als kerkelijk redenaar bezat hij uitstekende verdiensten. In gaven van uiterlijke voordragt moge hij al bij zulken, die daardoor boven anderen uitmunten, eenigermate hebben achtergestaan; hij vergoedde dit gebrek, (zoo het, daar zijne voordragt niets hinderlijks had, een gebrek mag heeten) hij ver-

- * Behalve onderscheidene beoordeelingen van boekwerken, geplaatst in de *Bibliotheek van Theologische Letterkunde*, IX D., in de *Bijdragen tot de beoefening en geschiedenis der Godgeleerde Wetenschappen*, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII en XIV D., en in de *Godgel. Bijdragen*, I, II, III, IV en V D., - schreef hij:
1. eene Verhandeling, behelzende *Iets over de Goddelijke verschijning aan den Profeet Elia op Horeb*, te vinden in de *Bijdragen tot de beoefening* enz. XI D. bl. 809 en volg.
 2. eene tweede Verhandeling, bevattende *Iets naders over de Goddelijke verschijning aan den Profeet Elia op Horeb*, gedrukt in hetzelfde werk, XIII D. bl. 234 enz., en ter wederlegging dienende der aanmerkingen, op de eerste Verhandeling medegedeeld door J.H. KARSTEN, Predikant te Sas van Gent, in de genoemde *Bijdragen*, XIII D. bl. 53 en volg.
 3. eene Verhandeling behelzende *Iets over Joann. XI. 25 en 26, vergel. vs. 21 en 22*, te vinden in de *Godgel. Bijdragen*, I D., bl. 100 en volg.
 4. eene Verhandeling, bevattende *Iets over de Rechabieten, en de verordeningen van hunnen Stamvader*, gedrukt in de *Godgel. Bijdragen*, V D. bl. 161 en volg.

goedde dit gebrek rijkelijk door den ongemeenen ernst, de echt Christelijke zalving, den overvloed en het dikwerf treffende der gedachten, gepaard aan keurigheid van taal, gepaste levendigheid van stijl en deftige welsprekendheid, welke daarin allerwege uitblonken. Ik kan dan ook, bij deze gelegenheid, den wensch niet achterhouden, dat geen verbod van den overledenen de uitgave verhinderen moge van eene uitgezochte verzameling zijner leerredenen, als waardoor niet alleen aan de verschillende gemeenten, onder welke hij met den rijksten zegen arbeidde, een kostbaar aandenken aan den dierbaren verzorger hunner geestelijke belangen geschonken worden, maar tevens het getal van voortreffelijke modellen van geestelijke welsprekendheid, waarop onze letterkunde roem mag dragen, eene belangrijke aanwinst verkrijgen zou. Zoo lofwaardig, als man van kunde en smaak, en als geestelijk redenaar, leverde onze CATS tevens, als mensch, in alle zijne betrekkingen, het echte toonbeeld van een' opregt navolger van den besten Leidsman en volmaaktsten Voorganger; daar hij, met volle regt, den naam van een' liefderijk' echtgenoot, een' verstandig' en zorgvuldig' vader, een' getrouw vriend, een' hulpvaardig' verzorger van armen en noodlijdenden verdiende, en steeds het voorbeeld gaf van die bescheidenheid, goedwilligheid, zachtmoedigheid en nederig-

heid, welke kostelijk zijn in de oogen van menschen niet slechts, maar ook in die van God.

Ziet daar eindelijk, M.H., de treurige taak, die ik heden te vervullen had, ten einde gegebracht. Treffende slagen had de Maatschappij dit jaar te verduren; dan zij vond nogtans ook vele redenen tot dankbare vreugde. Doch het berigt hiervan aan onzen geëerden Secretaris overlatende, eindig ik deze aanspraak met uitboezeming van de hartelijkste beden voor Uwer aller bestendige welvaart, voor den steeds toenemenden bloei dezer Maatschappij, voor de herstelling en bevestiging van een' eerlijken vrede, en daarin, voor de rust en voorspoed van ons deerlijk geschokte Vaderland, voor de verlenging van het leven en de verhooging van het geluk van deszelfs geliefden en geëerbiedigen Vader, onzen Koninklijken Beschermheer, en voor den telkens aangroeienden luister en welvaart van zijn gansche Vorstelijk geslacht.

Hierna overgaande tot de behandeling der in den Brief van Beschrijving vermelde punten doet

I.

De Secretaris, Prof. H.W. TYDEMAN, het volgend Verslag van de Maandelijksche Verga-

deringen, sedert de laatste Algemeene Vergadering gehouden.

MIJNE HEEREN, GEACHTE MEDELEDEN!

Heeft onze geëerde en welsprekende Voorzitter zijn lijkverslag nopens wijlen onzen grooten BILDERDIJK daarin doen bestaan, dat hij te kennen gaf en betoogde, dat hij BILDERDIJK niet konde beoordeelen, en niet kon prijzen: dan zal het niet vreemd gevonden worden, dat ik ook het jaarlijksch verslag ditmaal dus inrigte, dat ik Ulieden zeg, wat ik al *niet* zal vermelden.

Wanneer ik derhalve zeg, dat alle onze Maandelijksche en Openbare Vergaderingen dit jaar geregeld zijn gehouden (behalve de derde Openbare, waaromtrent wij te leur gesteld zijn), zal ik Ulieden niet vermoeijen met het oplezen der onderwerpen van daar geleverde voorlezingen: ik zal die, als naar gewoonte, in de Handelingen laten drukken, en aldaar zult Gijlieden ze nazien - of niet*.

* In de Maandelijksche Vergadering van October 1831 las Prof. TYDEMAN de Verhandeling voor, van het Medelid Mr. J. SCHELTEMA: *Geschiedenis van het Zout in de Nederlanden*. Daarna las de Heer Mr. J.T. BODEL NYENHUIS een Verslag nopens een oud en zeldzaam boek, door Prof. TYDEMAN aan de Bibliotheek der Maatschappij geschonken, van den reiziger naar Oost-Indien, FREDERIK HOUTMAN, broeder van CORN. HOUTMAN [zie de aanvulling van den Catalogus voor het voorgaand jaar]. - De Openbare Vergadering van 18 November 1831 werd geheel bezig gehouden door den Hoogl. SIEGENBEEK; eerst in proza, met zijne Verhandeling over Prinses ANNA, Echtgenootte van Prins WILLEM IV en, na zijn' dood, Gouvernante der Nederlanden; voorts in poëzij, met eene dichterlijke navolging van het eerste gedeelte des Derden Zangs van TASSO'S *Verlost Jeruzalem*. - In de Maandelijksche Vergadering van December 1831, deed de Heer J.T. BERGMAN voorlezing en verklaring van eenige brokken van stichtelijk Nederduitsch rijm, uit de 14de of 15de Eeuw, door hem gevonden in den band van een oud boek op de Bibliotheek der Leidsche Hoogeschool. De Openbare Vergadering van 27 Januarij 1832, werd geopend door Prof. A. SIMONS, van Utrecht, met een vertoog over *historische Overlevering*; daar bijvoegende dichterlijke navolgingen van eene Legende van HÖLTY en eene van BÜRGER; en besloten door Prof. TYDEMAN, met een Verslag nopens de Geschiedenis van het Vaderland, beschreven door wijlen Mr. W. BILDERDYK, maar onder hem berustende en door hem uit te geven. - In de Maandelijksche Vergadering van 10 Februarij las Prof. TYDEMAN het eerste gedeelte eener Verhandeling over het *karakter* van wijlen Mr. W. BILDERDIJK, of over BILDERDIJK *als mensch*.

Voorts zal ik niets zeggen van hetgeen op onze Bijzondere Vergaderingen ingekomen is van boekgeschenken of gehandeld over de Bibliotheek der Maatschappij. Dit toch behoort tot het straks afzonderlijk volgend Verslag over dezelve. Doch ik moet hier dankbaar vermelden, dat onze Maatschappij, dit jaar wederom de eer had, een werk, harer waardig, door den Schrijver, Lid der Maatschappij, aan haar *opgedragen* te zien, namelijk DE JONGE'S *Levens-schets* van wijlen haar oudste Lid en

medeoprichter, H. VAN WIJN. Gijlieden zult, met ons, deze eer ons aangedaan, dankbaar erkennen.

Ik vermeld ook niet breder van onze andere letterkundige werkzaamheden tot voorbereiding van het *derde deels tweede*, of ook *derde stuk* onzer *Nieuwe Werken*; of ook tot afzonderlijke uitgave van oud - Nederlandsche onuitgegeven Dichters. Het gemeld vervolg toch onzer Werken is genoegzaam gereed, om terstond na de Academische vacantie ter drukpers te worden gegeven; en voor de uitgave van oude stukken is eene afzonderlijke Commissie benoemd, die *dan* ook met ijver hare taak denkt aan te vatten, en misschien wel de geheele nieuwere en oudere Noordsche, met het Nederlandsch zoo naauw verwante Taal- en Letterkunde, tot voorwerp harer Letteroefening te stellen.

Ik houde Ul. ook niet bezig met de vermelding van andere zaken, die meer huishoudelijk, doch voor het geregeld beloop van zaken van het hoogste gewigt zijn. De vruchten dier deliberatien komen voor bij de bijzondere punten, Ul. ter behandeling voorgesteld, Num. III, V en VI, en ook vloeide hieruit voort het verplaatsen van het VII der punten, welk het allerlaatste plagt te zijn: de keus van nieuwe Leden; waarover ik nog iets vooraf te melden heb.

Het geldt hier, namelijk, ditmaal in de daad eene *keuze, uit* - geen *aannemen van* voorgestelde Leden. Hetgene wij Ul. aanbieden is eene *nominatie*. Wij wenschen *niet* dat al de vier en dertig personen, althans niet, dat zij dit jaar en op eens, tot Leden der Maatschappij worden aangenomen.

Maar wij hadden, 1) om de jaarlijksche klagte te vermijden, dat de, buiten Leiden wonende, Leden niet in de gelegenheid waren om voordragten tot Leden te doen; en om voor te komen het onverhoedsch voorstellen van Leden op de Algemeene Vergadering, wanneer er geene voegelijke gelegenheid is, tot vrijmoedige discussie - gemeend, al de Leden door afzonderlijke circulaire te moeten uitnoodigen, om hunne Candidaten aan de Secretarissen op te geven; zonder daarom ons voor te stellen, dat al die opgegevene, geschikte Leden voor de Maatschappij zouden zijn, of dat er zoo vele Leden zouden behooren aangenomen te worden, als ons zouden zijn opgegeven. - En evenwel 2) hebben wij gemeend, ditmaal al de opgegeven namen aan Ul. te moeten voordragen en aan Ul. keuze onderwerpen. Immers, ofschoon de Maandelijksche Vergadering, zoo lang iemand onzer heugt, het regt had uitgeoefend om, op de praeparatoire Vergadering dezer Algemeene, uit de personen door Leidsche of andere Leden voorgesteld, na vertrouwelijke discussie van

derzelve verdienste of wanverdienste, bij volstrekte, doch eenvoudige, meerderheid van stemmen eene voorloopige keuze te doen, wie al of niet verdiende in aanmerking te komen, om aan Ul. goedkeurende ballotage te worden voorgesteld (hetzelfde regt, wat de Directien der Haarlemsche en der Utrechtsche geleerde Genootschappen uitoefenen): - was er evenwel, in dezen tijd van dieper uitpluizen aller maatschappelijke instellingen, bij sommigen (die gevaar liepen hun' protégé van de lijst te zien afvallen) een gemoedelijk bezwaar ontstaan, of wij toch eigenlijk wel gerechtigd waren, eenig voorgesteld persoon aan Ul. kennis en oordeel te onttrekken? - Het was ons genoeg, deze zwaarigheid geopperd te zien, om ons te onthouden van zelf er in te beslissen, of, zonder op nieuw Ul. toestemming gevraagd en verkregen te hebben, onze oude wijze te handhaven. - Alzoo hebben wij besloten, Ul. voor te stellen - hetgeen bij het VII punt van Deliberatie zal geschieden - thans te willen besluiten:

1. Dat elk Lid der Maatschappij, iemand tot Lid wenschende voor te dragen, deszelfs naam, titel, enz. (volgens Hoofdst. I. art. 7. der Wetten) vóór ultimo Maart van elk jaar aan een der Secretarissen schriftelijk zal moeten opgeven.

2. Dat de Maandelijksche Vergadering voortaan gelijk te voren (en bovengemeld), uit die allen eene lijst formere der genen, die zij

oordeelt, aan Ul. finale stemming tot het Lidmaatschap - waarbij eene eenparigheid van *drie vierden* van de stemmen der aanwezige Leden vereischt wordt - te kunnen aanbieden.

3. Dat Gijl. verzocht zoudt worden, uit de thans voorgedragene vier en dertig, *niet meer dan achttien*, tot Leden der Maatschappij te stemmen; maar de overblijvende, die thans geen drie-vierde der stemmen op zich vereenigen, als Candidaten voor het volgende jaar te blijven beschouwen.

Hiermede, Mijne Heeren! eindige ik dit verslag: of eigenlijk, met de kennisgeving, dat de Maandelijksche Vergadering, uit de inwoners van Leiden, dit jaar, (volgens Ul. vergunning) slechts twee tot Leden der Maatschappij heeft aangenomen; de Heeren Doctor P.F. VON SIEBOLD en Mr. D. TIEBOEL SIEGENBEEK.

II.

De Heer Mr. J.T. BODEL NYENHUIS leest het volgend Verslag, uit naam van de Commissie tot de Bibliotheek der Maatschappij:

MIJNE HEEREN! GEËERDE MEDELEDEN!

Na de door zoo vele treurige verliezen uitgebreid geworden Rede onzes geëerden Voor-

zitters en het Verslag, Ul. zoo even door den Heer Secretaris medegedeeld, zoude ik vreezen, op mijne beurt tot U moete spreken, van het geduld dezer Vergadering misbruik te zullen maken, bij aldien ik mij niet verbond, om zoo beknopt mogelijk te zijn, in hetgeen de Instructie onzer Bibliotheeks-Commissie jaarlijks van ons vordert: eene vordering trouwens, die ook Ul., M.M.H.H., niet geheel onverschillig zijn kan. Ik trede dus terstond ter zake.

Hoewel het aantal van die Leden niet uitgebreid was, welke onze Boekerij in oogenschouw namen, mogten wij echter dezen en genen Uwer, of der afwezige Medeleden, ja zelfs nog onlangs een aanzienlijk en geleerd Staatsman, aldaar inleiden en een overzicht van hetgeen wij bezitten, verschaffen. Daar ter plaatse toch ziet een ieder best, wat er tot vermeerdering, tot grootere volkomenheid onzer vakken vereischt wordt, en voelt zich genoopt, om met ons de handen in één te slaan tot eene onvermoeide aanvulling van dien schat. Van onze zijde zijn wij dan ook bedacht geweest om voor onze hoofdvakken, oude Taal- en Letterkunde, Vaderlandsche Geschiedenis en Oudheden, ons zeer enkele oude en voor de Taal belangrijke Handschriften; voorts eenige nieuwere, maar ook oudere, gedrukte werken door koop aan te schaffen: waartoe het, betrekkelijk groot aantal der in de

laatste maanden gehoudene Boekverkoopingen ons besluiten deed, verkooping, waaronder wij die van wijlen onze waarde Medeleden, D'YVOY en DRIESSEN moeten noemen, en welke, in de eerstvolgende maanden, helaas, ook door die onzer betreurde Leden, BILDERDIJK*, KONING en VAN WIJN, zullen opgevolgd worden; welke wij zeer betwijfelen, of we allen uit onze gewone inkomsten zullen kunnen bestrijden.

Al was het afgelopen jaar voor Nederland gekenmerkt door een' aanhoudenden staat van onrust en onzekerheid: al stond onze legermagt op de grenzen, de wetenschappen mogten echter ongestoord haren gang gaan. De pen werd weder, meer zelfs dan in het vorige jaar, opgevat en het letterveld betreden. Soms lokten ook de wapenen geschriften uit, welke de Natie anders niet zoude erlangd hebben. Of waren niet in de proza, de Oorsprong der Nederlandsche Vlag van den Rijks-Archivarius, de Geschiedenis der Burgerwapening in Nederland van onzen Voorzitter, en in dichtmaat, de zangen van WITHUYS en VAN DER AA, anders denkelijk achterwege gebleven?

En zoo zagen we dan ook, boven verwachting, onze Medeleden genegen, om ons, hetzij eigene, pas voltooide, lettervruchten, hetzij ook

* [Deze auctie vóór het afdrukken dezes afgelopen zijnde, wordt ook het aldaar aangekochte reeds op de bij dit Verslag gevoegde aanvulling van den Catalogus der Boekerij vermeld. Wij hebben die boeken aldaar onderscheidenlijk aangewezen, door de letter (B.)].

geschenken van oude werken, uit hunne Boekverzamelingen toe te zenden. Met de laatste soort van geschenken beginnende, vermelden wij gaarn, dat de Heer F. FONTEIN DZ. zijne reeds vroeger aan den Voorzitter gedane belofte vervuld heeft, door het toezenden van een zeer belangrijk werk, het alhier schaars gezien geschrift van S. TURNER, *History of the Anglo-Saxons*, in Engeland in drie deelen in het licht verschenen, en aldaar fraai gebonden. Een dergelijk geschenk, WARTON's *History of English Poëtry*, van een even schoon uiterlijk voorzien, verkregen wij, onlangs, van ons hoog geacht medelid, den Heer *Baron* FALCK, tijdens zijn verblijf van eenige weken in ons vaderland, vóór zijn vertrek naar Italie. Onze Voorzitter heeft ons de nieuwe Uitgaaf van den *Catalogus der Haarlemsche Bibliotheek van Teyler* bezorgd; terwijl de Geldersche Archivarius NYHOFF het uitleenen van eenige onzer Werken voor zijne *Gedenkwaardigheden*, wel heeft willen vergelden door het toezenden van een gebonden Exemplaar van geheel het *Charterboek van Gelderland* door BONDAM. Ook

de H.H. BOONZAJER van *Gorinchem* en Mr. VAN HASSELT van *Amsterdam*, zonden ons, de eerste vijf, de andere zeven, oude werken ten geschenke; terwijl wij nog dezer dagen aan Prof. MULLER van *Amsterdam* den zeldzamen Nederduitschen druk van *Reineke de Vos, mit dem Koker*, te danken hadden, en de drie Leden uwer Bibliotheeks-Commissie elk eenige zeldzame stukken uit hunnen voorraad daarbij voegden*; van welk alles Ul. uit het Jaarlijksch Toevoegsel tot den Catalogus, achter onze Handelingen, nader blijken zal.

Buiten den omvang onzer Maatschappij is ons dit jaar, van wege Heeren Curatoren van Groningens Hoogeschool, ten vervolge, toegekomen het pas verschenen deel hunner *Annales* over de jaren 1827-1828; en, van het Prov. Utrechtsch Genootschap, de laatstelijk aldaar bekroonde Verhandeling, die des Heeren GALAMA; alsmede, dezer dagen, van den Heer Mr. L.P.C. VAN DEN BERGH uit Utrecht, zijne in het vorig jaar in het licht gegevene *Bespiegelingen*

* Laatstelijk hebben wij, na de Algemeene Vergadering, en kort voor het afdrukken dezer Handelingen, eene uitgebreide bezending zeldzame stukken ontvangen, hier bijzonderlijk te gedenken, als ons geworden van wege ons Medelid, Jonkhr. BEELDSNYDER te *Utrecht*, die, pas in het vorig jaar in onzen kring opgenomen, zich van stonden aan bij ons wenschte verdienstelijk te maken.

over den aard en de ontwikkeling onzer Taal, door een' verpligtenden brief begeleid.

Een dertigtal onzer Leden hebben hunne eigene, meer of min uitvoerige, Geschriften, te dezen jare, of vroeger, in het licht gegeven, ons doen toekomen; en wij willen hier, korthedshalve, slechts hunne namen, en wel in alfabetische orde vermelden. Het zijn de HH.: ROBIDÉ VAN DER AA, CLAVAREAU, N. CORNELISSEN, DELPRAT, AB UTRECHT DRESSELHUIS, EPKEMA (thans bereids overleden), FOCKEMA, VAN 'S GRAVENWEERT, HETTEMA, DES AMORIE VAN DER HOEVEN, Graaf VAN HOGENDORP, IMMERZEEL JR., Jonkhr. Mr. J.C. DE JONGE, VAN KAMPEN, KIST en ROJAARDS, LIPMAN, NIEUWENHUIS, POSTHUMUS, RAU, SIEGENBEEK, SPANDAW, STARING TOT DEN WILDENBORCH, SWART, TYDEMAN en de steller dezes, VAN WALRÉ, DE WIND, WISELIUS, WITHUYS en YPEY. Gijlieden zult het mij immers niet euvel duiden, Mijne Heeren, indien ik, na deze opnoeming, daarbij den ernstigen wensch voege, dat het loflijk voorbeeld dergenen, die, met hunne eigene werken of ook met andere boekgeschenken, de Boekerij verrijkten, door het meerendeel of door alle onze Leden in het vervolg moge behartigd en nagevolgd worden? - Terwijl aan uwe Commissie niets meer rest, dan hier bij te voegen, dat haar medelid TYDEMAN, welke, volgens orde van aftreding, haar dit jaar verlaten moest,

bewilligd heeft om haar voortdurend met zijne ijverige pogingen te blijven ondersteunen* .

III.

Tot prijsvraag, uit de klasse der Taalkunde, waartoe voorgedragen waren:

1. Vergelijking van de Hoogduitsche en Nederlandsche Taal, met opzigt tot den wijsgeerigen geest, ten aanzien der woordvorming en andere bijzonderheden van gelijken aard, in beide heerschende.
2. In hoe verre is de leer van de geslachten der zelfstandige naamwoorden, in de moedertaal, reeds op genoegzaam vaste gronden gebouwd?
3. Welke Nederlandsche Dichters en Prosaschrijvers, sedert de herstelling onzer Taalen Letterkunde in het laatst der zestiende Eeuw, verdienen, boven anderen, als bevoegde getuigen in het stuk der Taal, te worden aangevoerd?

* Wij moeten ten slotte hier mede vermelden de bijzondere goedheid van HH. Curatt. der Leidsche Hoogeschool, welke, dezer dagen, ons wel hebben willen afstaan een, op de Academische Boekerij voorhanden, dubbeld van MARSDEN en ELOUT *Maleische Spraakkunst* en *Maleisch Nederduitsch Woordenboek*.

Wordt, door meerderheid van stemmen, gekozen de *eerste*; om beantwoord te worden voor 1 Januarij 1834*.

IV.

Tot het beoordeelen der Verhandelingen, die, ter beantwoording van de vastgestelde Prijsvraag, zullen ingekomen zijn, worden benoemd, de Leden: A. DE VRIES, J. CLARISSE, S.I.Z. WISELIUS, J. KINKER, benevens den Voorzitter SIEGENBEEK.

V.

De Secretaris TYDEMAN doet, van wege de Maandelijksche Vergadering, Verslag betreffende het in hare handen gestelde voorstel van den Heer Mr. VAN REESEMA, nopens het al of niet aanhouden der driejarige bekrooningen van verdienstelijke Geschriften (zie de *Handel. der Algem. Vergad.* 1828, bl. 64. 1829, bl.

* Voor d. 1 Januarij 1833 verwacht de Maatschappij antwoord op hare Prijsvraag, uitgeschreven in de Algemeene Vergadering van 1831: 'Welken invloed heeft de overkomst van vele vlugtelingen uit Frankrijk, ten gevolge der herroeping van het Edikt van Nantes in den jare 1685, niet slechts op den handel en de nijverheid, maar in 't bijzonder ook op de letteren, beschaving en zeden der Nederlanderen gehad?'

71, 72, 1830, bl. 50, en 1831, bl. 59, 60.) Hij geeft te kennen, dat dit onderwerp van wege de Maandelijksche Vergadering onderworpen geweest zijnde aan het oordeel van tien geachte Leden der Maatschappij (wier namen voorkomen in de *Handelingen* van 1829, bl. 71 en 72), deze allen eenparig van oordeel waren geweest, om den maatregel der driejarige bekrooningen niet aan te houden (of eigenlijk: niet in te voeren). De Vergadering, door den Voorzitter geraadpleegd, besluit hierop, van die inrigting af te zien, en het besluit van het jaar 1828 te houden voor vervallen.

VI.

Het Voorstel der Maandelijksche Vergadering: ‘dat in het vervolg, bij de beoordeeling van ingezondene Prijsverhandelingen, niet meer alle de beoordeelingen in haar geheel op de Algemeene Vergadering zullen worden voorgelezen, en dan onmiddelijk over het lot der Verhandelingen beraadslaagd: maar dat, na het inkomen der beoordeelingen (welke dan vóór of op d. 1 Junij van elk jaar moeten ingezonden worden), dezelve zullen overhandigd worden aan eene, door de Maandelijksche Vergadering *vooraf* benoemde, Commissie van vijf Leden, om een verslag nopens die beoordeelingen en een daarop gegrond praeadvies aan

de Algemeene Vergadering voor te dragen; zullende echter de adviezen zelve steeds ter tafel van de Algemeene Vergadering gebragt worden, om door de Leden, die ze verlangen mogten, gezien en met het uitgebragt verslag te kunnen vergeleken worden:’
- door den Voorzitter ontwikkeld en verder in omvraag gebragt zijnde, wordt door de Vergadering aangenomen, en dus voortaan als regel vastgesteld.

VII.

Tot nieuwe Leden worden, uit de voorgestelde lijst (zie boven bl. 44-46), met de wettige meerderheid van drie-vierde der stemmen van de aanwezige Leden, verkozen, de Heeren: Mr. J. ACKERSDIJK, Hoogleraar te Luik, thans te Utrecht; Mr. H.M.A.J. VAN ASCH VAN WIJCK, Burgemeester der Stad Utrecht, Lid van de Tweede Kamer der Staten Generaal; J.W. ERMERINS, Hoogleraar te Franeker; Mr. H.O. FEITH, Advocaat, Archivarius enz. te Groningen; H.C. VAN HALL, Hoogleraar te Groningen; Mr. F. VANDE POLL, Staatsraad, Burgemeester van Amsterdam; J.G. Baron VERSTOLK VAN ZOELLEN, Minister van Buitenlandsche Zaken te 's Gravenhage: - en worden voorts ook de beide andere voorgestelde punten (zie boven, ald.) door de Vergadering aangenomen en bekrachtigd.

VIII.

Aan de Maandelijksche Vergadering wordt, naar oud gebruik, voor den tijd van één jaar, de vrijheid verleend, tot het verkiezen van Leden, binnen Leiden wonende.

IX.

Bij het opnemen der rekening van den Penningmeester, blijkt dat de Ontvangst gedurende het afgelopen jaar, (daaronder begrepen het saldo der vorige rekening) bedragen had de som van *f* 1789. 52; de Uitgave de som van *f* 1487. 91; en er dus een saldo overbleef van *f* 301. 61: wordende voorts de Rekening goedgekeurd en volgens de wet geteekend.

X.

De bepaling der Toelage voor het jaar 1832 wordt, bij voortduring, bepaald op *f* 5. 25.

XI,

Tot Voorzitter der Maatschappij in het volgend jaar, blijft aangesteld Prof. SIEGENBEEK; tot Secretaris Prof. TYDEMAN; tot Secretaris voor de Briefwisseling, alsmede tot Penning-

meester, Mr. W.P. KLUIT; terwijl het opzigt over de uitgave blijft opgedragen aan de Heeren SIEGENBEEK en TYDEMAN.

XII.

Aangaande het getal en den tijd der Openbare Vergaderingen, en de benoeming der Leden, die in dezelve Voorlezingen zullen doen: - wordt bepaald, dat in de maand November eene Openbare Vergadering zal gehouden worden, waarbij Prof. SIEGENBEEK zich tot het houden eener voorlezing verbonden heeft; eene in Februarij, met Voorlezingen van de Heeren Prof. DES AMORIE VAN DER HOEVEN en Mr. J. VAN LENNEP; en eene derde in Maart of April, waarbij voorlezingen van de Proff. VAN ASSEN en SCHRANT.

Bij de hoofdelijke omvrage, die, als naar gewoonte en orde, na het afhandelen der in den Beschrijvings - brief opgegevene punten, door den Voorzitter geschiedt, doet de Heer BERGMAN het voorstel, om, in het vervolg, bij de namen en burgerlijke qualiteiten der voorgestelde Leden, ook dat gene te vermelden, wat hen, ingevolgeden aard en strekking onzer Maatschappij - Hoofdstuk I. art. 7. der Wetten - bijzonder qualificeert om tot Leden

dezer Maatschappij voorgesteld en aangenomen te worden. De tijd niet toelatende, dit stuk thans in overweging te nemen, wordt hetzelfde opgedragen aan de Maandelijksche Vergadering.

(Geteekend) M. SIEGENBEEK, Voorzitter.

**Bijvoegsel TOT DEN catalogus DER bibliotheek, SEDERT
SEPTEMBER 1831.**

*(Boekwerken met een * geteekend, zijn door de Leden zelven als Schrijvers of Uitgevers; die met een †, door de zoodanigen, welke geene Leden zijn, aan de Maatschappij ten geschenke gegeven. Die, aan wier slot eene (B.) geplaatst is, zijn afkomstig uit de Bibliotheek van Mr. W. BILDERDIJK.)*

Handschriften.

Broeder *Thomas* Natuerkunde. Uit het HS. der Utrechtsche Boekerij, gebonden achter de Natuerkunde in rijm, aan Broeder *Geraert* toegeschreven. 29 bladen. -
Medicijnboec, achter het (gem.) HS. van Br. *Thomas*; namelijk Register op, en uittreksels uit hetzelfde. 6 bladen. - Alles opgemaakt en afgeschreven door Mr. *W. Bilderdijk*. cart. fol.

(Zie Catal. zijner Bibl., bl. 108. n^o. 14.)

Historie van Sent Reynolt, unsen hilg patroijn. 21 bladen. Afgeschreven door Mr. *W. Bilderdijk*. cart. fol.

(Zie denzelfden Catal., bl. 109. n^o. 17.)

Register op de Excerpten uit den Roman van Limburch. Hier achter: die op den Roman van Walewein. 108 en 117 bladen. Gemaakt door Mr. *W. Bilderdijk*. h. roodl. b. zeer smal fol.

(Zie denzelfden Catal., bl. 109. n^o. 21. en de oorspronkel. HSS. zelve, op den Catal. onzer Bibliotheek, bl. 16-19.)

Korte Taalkundige aantekeningen en excerpten, uit de oudste uitgave van den Nederduitschen Bijbel te Delft 1477. 4 bladen. 4to.

(Sermoenen en Gebeden), op papier, uit de XV Eeuw. 208 bladen. bevattende verschillende stukken. oude band. 8vo.

(Getijdenboek), op papier, uit de XV Eeuw. 184 bladen. oude band. 12mo.

Koning David, Heldendicht, in 10 Boeken. 161 bladen. 4to.

Het Welsche Lietboek, verciert door veel geestelijken en zielroerende Gesangen -; met nog een korten omtrek van nog eenige Oorlogh Liederen, tusschen de HH. Staten, den Keyser en Engeland tegens den Konink van Vrankrijk en Spanje; - te samen vergaderd door *Jac. van der Nieuburg*, tot Wel, 1717. 48 bladen. 4to.

NEDERLANDSCHE DRUKKEN UIT DE XVIDE EEUW.

Een deuote boecxken van den inwendighen naevolgen des leuens n des cruces ons heren ihesu Cristi, den menschen leer de eñ ten laetst breng de tot ald' volcomenheit, Leyden, Jan Seuersz. 1519. h.b. 12mo.

D Psalter; *S. Athanasius* boecxken tot Marcellinum, op 't boeck der Psalmen; Leyden, P. Janszoon, 1537. - E corte ende clare wtlegginghe in die leringe (Ecclesiastes) des leraers Salomonis, ald. bij denzelfden, 1535. - Een boecxken van der Minnen Gods. Ende ooc hoe hem een mensche behoort te biechten. Ende om vertroostinghe te

vercrijghen teghen alle tribulacien, 't Hantw., H. Peetersen van Middelburch, 1545.
- *J. Verbrughe*, dat vijants net der booser werck , raet, visioenen, en met alder sijnder
verholender strick ; Thantw., J. van Ghelen, 1561. met houtsn. van Petr. van der
Boercht. h.b. 8vo.

Van die beweechnisse des herten, tot berouwe der sond , met meer (*vier*) ander
gulden tractaetk s des alderheijlichsten *Joannis Chrysostomi* overgheset, 't Hantw.,
S. Cock, 1546. h.b. 8vo.

Die Poorte oft dore des eeuwighen levens, Loven, A.M. Bergaigne, 1551. met
houtsn. - Een devoote oeffeninghe tot een yeghelyk choir der Enghelen, enz. Delft,
W. Willemszoon, z.j. - Dit is den berch van Caluarian, Leyden, P. Janzo , z.j. - Hier
beghinn die Gulden Letani van der gheboorten, leuen, lijden, passie, ende verrisenisse
ons heeren J.C., Delft, C. Henricxz. z.j. - Dit is een deuote meditatie op die passie
ons Heeren, Thantw., C. van der Wouwere, z.j. - De XV bloetstortingens ons heer
J.C. met die seu wenen onser L. Vr., Leyden, J. Matthijszoon, z.j. - Den Schat der
Godlijcker liefden, Thantw. S. Cock, 1532. rood fluw. 8vo.

L.A. Seneca, van den Weldaden, nijen uuten Lat. in Nederl. vert. duer D. Coornhert,
Haerl., J. van Zuren, 1562. p. 8vo.

(Geschenk van H.W.T.)

Boeken.

TAALKUNDE.

* *D. Mestigh*, Verhandeling over den oorsprong en de natuur der Taalen in het
gemeen beschouwd, Gron. 1771. 8vo.

Herder Abh. über den Ursprung der Sprache, Berlin 1772. 8vo. (B.)

* *Algemeene.*

J. van Iperen, Proeve van Taalkunde, als eene Wetenschap behandeld, Amst. 1773. 8vo.

De Sourcesol l'esprit des Langues; ou les principes essentiels de la Grammaire etc., Fr. et Angl., London, sans date. pap. fin. 8vo. (B.)

J. Mertian, Allgemeine Sprachkunde, Braunsch. 1796. 8vo.

L'Abbé *Moussaud*, l'Alphabet raisonné, ou explication de la figure des lettres, av. grav., Paris, 1803. 2 vol. 8vo. (B.)

E. Bernardi, orbis eruditi Literatura, a char. Samarit. deducta, A. 1689; quam tabulam, supplementis auctam, edidit *C. Morton* (Lond.) 1759. forma max.

(Geschenk van H.W.T.)

B.A. Pflanz, de Linguarum inter se comparatione, tum Naturae, ut primae linguarum magistrae, tum Historiae superstruenda, Rotevillae, 1829. 4to.

J. Jamieson, Hermes Scythicus, on the radical affinities of the Greek and Latin Languages to the Gothic, with a Diss. on the Scythian origin of the Greeks, Edinb. 1814. cart. 8vo.

B. Dorn, über die Verwandtschaft des Persischen, Germanischen, und Griechisch Lateinischen Sprachstammes, Hamb. 1827. 8vo.

F.A. Rauch, die Identität der Hindu, Perser, Pelasger, Germanen und Slaven, dargethan aus Sprache, Religion und Sitte, Marb. 1829. 1e Abth. 8vo.

M. Martinez, Dictionarium Tetraglotton, Lat., Graec., Gall., et Belg., editio ab *A. Montano* aucta, Amst. 1698. s.l.a. 8vo.

(Geschenk van J.T.B.N.)

W. von Humboldt, über den Dualis, Berlin, 1828. 4to.

* * *A. Ypey*, beknopte Geschiedenis der Nederduitsche Taal, Gron. 1832. 2e dl. h.e.b. 8vo.

*Nederduitsch.

- M. Binnarti*, Dictionarium Teutonico-Latinum novum, s. Biglotton amplificatum, nunc denuo emend. stud. *J. de Wilde*, Amst. 1719. s.l.a. 8vo.
(Vergel. onze Catal, bl. 87. - Geschenk van J.T.B.)
- A. Moonen*, Nederduitsche Spraekkunst, ten dienste van in- en uitheemschen, Amst. 1706. fr. b. 8vo. (B.)
- L. Meijer*, Woordenschat, 8e druk, Amst. 1720. roodl. b. 8vo. (B.)
- (*J. Steenwinkel* en *J.A. Clignett*), Taelkundige Mengelingen, Leyden, 1783-1785. 3-6 stukje. 8vo. (B.)
(Het 7e of laatste stukje met titel en register, ofschoon beloofd, is, zoo veel men weet, nooit verschenen).
- (*A. Kluit*), Proeve van 't woord *Boom*, tot een toets van een alg. omschrijvend Woordenboek der Nederd. Tale, Haarl. 1801.
- Rapport omtrent de inrigting der Werkzaamheden in het vak der Taalkunde, uitgebragt door de Comm., daartoe benoemd bij de Iie Klasse van het Kon. Instituut, (Amst. 1809.) 4to. (B.)
- Verslag bij de Iie Klasse des Kon. Inst., door de Comm. der Taalkundige Werkzaamheden, d. 10 van Grasmaand 1809 uitgebragt, over de inrigting en vervaardiging van het algemeen Hollandsch Woordenboek, (Amst. 1809.) 4to. (B.)
- Verslag van de Commissie der Taalkundige Werkzaamheden, betrekkelijk de Bastaardwoorden, uitgebragt in de Verg. der Iie Klasse van het Kon. Instituut, d. 8 van Bloeimaand 1809, (Amst. 1809.) 4to. (B.)
- (Steller van dit verslag was denkelijk *Mr. W. Bilderdijk*).
- Uittreksel uit het verhandelde in de Vergad. van de Iie klasse des Kon. Inst., geh. d. 8 van Zomermaand 1809, (Amst. 1809.) 4to. (B.)
- Verslag der Iie Klasse van het Kon. Ned. Inst., we-

gens een voorstel ten opzichte der ware onderscheidingen van schijnbare Synonyma in de Nederd. Taal, (Amst. 1819.) 4to. (B.)

T. Olivier Schilperoort, Proeve van nieuwere Taalkunde, op de Nederduitsche Spraakkunst toegepast, Gron. 1806. 8vo. (B.)

Mr. *W. Bilderdijk*, Nederlandsche Spraakleer, 's Gravenh. 1826. schr. pap. 8vo. (B.)

W. Bilderdijk, Beginsels der Woordvorsching, Leeuw. 1831. 8vo.

Prospectus van Mr. *W. Bilderdijk*, verklarende Geslachtlijst, der Nederd. Naamwoorden, op stellige Taalkunde gevestigd (in drie deelen te bevatten), 's Hage, 1831. 8vo.

P. Eekma, Handleiding tot de Nederduitsche Taalkennis, Leeuw. 1819. 8vo.

† *L. Ph. C. van den Bergh*, Bespiegelingen over den aard en de ontwikkeling onzer Taal, Leyd. 1831. best pap. 8vo.

Behaegel, Nederduitsche Spraakkunst, Brugge 1817 - in of na 1824. 2 dn. 8vo. (B.)

P. van Genabeth, beginselen der Nederduitsche Taal, Brugge, 1820. cart. 8vo.

(*W. Bilderdijk*) over een oud Amsterdamsch volksdeuntjen, (Leijden 1824.) 8vo. (B.)

De bedriegerij van Cartouche of de Fransche Roovers, Blijspel, naar het Fransch (door *P. Langendijk*). (1732.) 4to.

(Gesch. van H.W.T.; - om de Dieventaal).

Prospectus van *A. Ypey*, Woordenboek van Vriesche Idiotismen, Leeuw., 1831. 8vo.

* *M. Hettema*, Proeve van een Friesch en Nederl. Woordenboek; voorafgegaan door eene beknopte schets der Friesche Taal, Leeuw., 1832. cart. 8vo.

* Verzameling van vroegere Charters, meest in den Oud-Frieschen Tongval, door *E. Epkema*. 8vo.

(Uit het Archief voor Vaderl. en Vriesche Gesch. van Visser en Amersfoort, 3e st. Leeuw. 1828.)

* De Keapman fen Venetien in Julius Caesar, twa Toneelstikken fen *W. Shakspeare*: uut it Ingels foarfrieske trog *R. Posthumus*, Grinz, 1829. 8vo.

De Lapekoer fen Gabe Skroor (verzameld door *J.H. Halbertsma*), Dimter, 1822. 12mo. (B.)

* *J. Claubergii*, *Ars etymologica Teutonum, e Philosophiae fontibus*, Duisburgi 1663. 8vo.

**Duitsch.*

J.G. Eccardi, *Historia studii Etymologici Linguae Germanicae, etc.; acc. quaedam de Lingua Venedorum in Germania, Hanov. 1711. 8vo. (B.)*

C.G. Haltaus, *Glossarium Germanicum medii aevi; praefatus est J.G. Boehmius*, Lips. 1758. 2 tom. 1 vol. 1.a. fol.

Symbolae ad Literaturam Teutonicam antiquiorem, ex Codd. Hauniens., editae sumtt. P.F. Sulim (ab E. Nyerup), Haun. 1787. cart. 4to.

Schriften der Kurfürstlichen Deutschen Gesellschaft in Mannheim (über Deutsche Sprache), Mannheim, 1787, 1788. 4th. 8vo.

J.C. Adelung, *Deutsche Sprachlehre für Schulen*, Berlin 1795. fr. bd. 8vo.

J.A. Eberhard, *Synonymisches Handwörterbuch der Deutschen Sprache*, Halle 1806. 8vo. (B.)

J. Grimm, *Deutsche Grammatik*, 1r th. 2e Ausg., Gött. 1822. 2r u. 3r th. ebendas. 1826 u. 1831. 8vo.

G.F. Benecke, *Beiträge zur Kenntn. d. Altd. Sprache u. Litteratur*, Gött. 1832. 2r th. 8vo.

J.A. Nasser, *Vorlesungen über die Geschichte der Deutschen Poësie*, Altona und Leipz. 1798. 2 th. cart. 8vo. (B.)

F.H.v.d. Hagen, *B.J. Docen* u. *J.G. Bü-*

sching, Museum für Altdeutsche Literatur und Kunst, m. kupf., Berlin 1809. 1r bd. 8vo. (B.)

C. Kruse, Mir und Mich, oder Anweisung zum richtigen Gebrauche des Dativi und Accusativi, Bremen, 1800. 8vo.

G. Gansefoort, Strena Spiritualis, d.i. eene Geestelijke Nye-jahrs-gave enz. (in den Oostfrieschen Tongval), Embden 1634. h.b. 8vo.

(Gesch. van H.W.T.)

J. Gertz, de prisca Trevirorum Lingua, Gött. 1772. 4to.

Oesterreichische Volkslieder, herausgeg. durch *F. Ziska* u. *J.M. Schottky*, Pesth, 1819. cart. 8vo. (B.)

(Gesch. van H. Hoffmann aan Mr. W. Bilderdijk.)

Hartmann von der Aue, der arme Heinrich, übersetzt von *K. Simrock*, Berlin 1830. 8vo.

B.H. Lulofs, een paar vertalingen uit het Nibelungen-Lied, (Amst. 1818). 8vo. (B.)

K. Lachmann, über die ursprüngliche Gestalt des Gedichts von der Nibelungen Noth, Berlin 1816. 8vo. (B.)

Die Fragmenten einer Vor-Eschenbachischen Bearbeitung des Titurel, aus einer Münch. HS. von *B.J. Docen*, Berlin u. Leipz. 1810. 8vo. (B.)

Gottfrieds von Strassburg, Werke, mit Einleit. und Wörterbuch herausgeg. durch *F.H. von der Hagen*, m. kpf., Breslau, 1823. 2 th. cart. 8vo. (B.)

(Gesch. van H. Hoffmann aan Mr. W. Bilderdijk.)

Des Knaben Wunderhorn; alte Deutsche Lieder gesammelt von *L.A. von Arnim* u. *C. Brentano*, Heidelb. 1808. 2er u. 3r band. - Kinderlieder; Anhang zum Wunderhorn, ebendas. 1808. 8vo. (B.)

Reineke de Vos, mit dem Koker, Wulfenb. 1711. h. fr. b. 4to.

(Gesch. van Prof. S. Muller. - In dit exemplaar is naderhand bijgeschreven al wat wijle M. Tydeman op het zijne had aangeteekend).

- * *R.K. Rask*, Angelsaksisk Sproglaere tilligemed en kort Laesebog (m. eene gravure), Stokh. 1817. 8vo. (B.) *Angel-Saksisch.
- J. Bosworth*, the Elements of Anglo-Saxon Grammar, etc. etc. with an engrav., Lond. 1823, large paper, boards. gr. 8vo. (B.)
(Door den Schrijver den Heere Bilderdijk ten geschenke gezonden, d. 28 Sept. 1831.)
- Sh. Turner*, the History of the Anglo-Saxons from the earliest period to the Norman Conquest, Lond. 1828. 3 voll. beautiful engl. b. 8vo.
(Gesch. van den Heer F.D. Fontein.)
- * *J. Wallisii*, Grammatica Linguae Anglicanae, cui praefigitur, de loquela, s. de sonorum omnium loquelarium formatione; acc. ep. de mutis surdisque informandis, *Engelsch.
Lond. 1765. e.b. 8vo. (B.)
- W. Perry*, a general Dictionary of the English Language, with a comprehensive Grammar, Lond. 1795, boards. 8vo. (B.)
- S. Johnson*, a Dictionary of the English Language, newly revised and corrected; with *Johnsons* Grammar of the English Language and a Glossary of Scottish Words in the Works of Sir *W. Scott*; Heidelb. 1828. 2 voll. cart. b. 8vo.
- J. Horne Tooke*, : or, the diversions of Purley (in the County of Essex), Lond. 1786. part. 1. h.e.b. 8vo. (B.)
- Th. Warton*, the history of English Poetry from the close of the XI to the commenc. of the XVIII Cent. etc. new edition, with additions, Lond. 1824. 4 voll. beautiful engl. bind. 8vo.
(Gesch. van A.R. Baron Falck).
- The byrth, lyf and actes of Kyng Arthur; of his noble Knyghts of the Rounde Table, etc. and - Le morte d'Arthur etc. Printed from Caxtons Edition, 1485; with an Introduction and Notes by *R. Southey*, Esq., Lond. 1817. large pap. 2 voll. beautif. h.e.b. 4to.

- * *C.W. Ahlwardt*, Probe einer neuen Uebersetzung der Gedichte *Ossian's* aus dem Gael. Original, Oldenb. 1807. 4to. (B.) *Gaelisch.
- * *W. Evans*, an English-Welsh Dictionary, Carmarthen, 1812. boards. 8vo. (B.)
 Pethau Newydd a Hen; neu Drysorfa i'r Ysgol Sabbothol, Dolgellau (Dolgelly in North-Wales), 1826. Jan. - Aug. 8 stukken, 12mo. (B.) *Wallisch.
- (W. Bilderdijk teekende er bij op: Wallisch Maandschrift: Articuli Religionis).
 Golwg ar Gyflwr yr Iddewon, cerdd, gan y Parchedig *D. Evans*, Aberystwyth (South-Wales), 1826. 8vo. (B.)
 (Een Wallisch Gedicht).
 Ar ddylanwadau yr yspryd Glan. Ymadrodd ar y Pwnc gan Doctor *Paley*, etc. Aberystwyth, 1826. 8vo. (B.)
 (Eene Wallische Leerrede (Pregeth)).
- * *W. Grimm*, zur Literatur der Runen, nebst Mittheil. Runischer Alphabete etc., Wien. 1828. 8vo. *Deensch.
- J.C. Tode*, neue Dänische Grammatik für Deutsche, Kopenh. u. Leipz. 1797. 8vo. (B.)
 Das nehmliche Werk, umgearb. Aufl. von *W.H.F. Abrahamson*, Kopenh. u. Leipz. 1804. e.b. 8vo.
W.H.F. Abrahamson, Versuch einer vollständigen Dänischen Sprachlehre für Deutsche, Kopenh. 1812. h.e. bd. 8vo.
S. Soldin, Exempel - samling uddragen af Danske Prosaikers Skrifter, Kiob. 1816. e.b. 8vo.
K.L. Rahbek, Dansk Laesebog, 1 bd. Kiob. 1799. fr. b. 8vo.
O. Malling, Store og gode Handlinger af Danske, Norske og Holstenere, Kiobenh. 1810. e.b. 8vo.
J. Baden, Forelaesninger över det Danske Sprog, eller resonneret Dansk Grammatik, Kiob. 1813. e.b. 8vo.

- * Lieder der alten Edda; aus der HS. herausgeg. u erklärt durch die Brüder *Grimm*, Berlin 1815. 1e bd. 8vo. (B.) *Yslandsch
- Den aeldre Edda, ved *Saem. Sigfussön*, kaldet *Hin Frode*, oversat og forklaret ved *F. Magnusen*, Kjöbenh. 1821-1823. 4 dn. 8vo. (B.)
- (Deel 1 is in h. fr. b. gebonden en met papier doorschoten, waarop de Yslandsche tekst, bijgeschreven door *C. Baron Dirckinck van Holmfeld*).
- Die Edda; nebst einer Einleitung über nord. Poesie und Mythologie, u. einem Anhang über die histor. Literatur der Isländer von *F. Rühls*, Berlin 1812. 8vo. (B.)
- Fornmanna Sögur etc. (Ysl.) 6e b., Kaupmannah. 1831. 8vo.
- * Evangelia quatuor Groenland., a *P. Egede*, Kiöbenh. 1744. 1.g. 8vo.
- * *A. Heldmann*, Versuch einer Schwedischen Grammatica, Upsal 1738. e.b. *Groenlandsch.
- 8vo. (B.) *Zweedsch.
- Biblia etc. (in het Zweedsch met de Apokr. Boeken), Stockh. 1720. fr. b. 8vo. (B.)
- * *U. Domergue*, Grammaire Française simplifiée, Paris, 1791. 8vo. (B.)
- De Wailly*, principes de la Langue Française, 11 ed., Paris, 1800. 8vo. *Fransch.
- C. Nodier*, dictionnaire raisonné des Onomatopées Françaises, Paris 1808. 8vo. (B.)
- J.B. Lehodey*, Cours de Grammaire Française, Paris, 1811. cart. 8vo.
- A. van Waasdijk*, de fransche Spraakkunst in oefening gebragt, Rotterd. 1812. 8vo.
- J.F.M.M.A. le Gonidec*, dictionnaire Celto-Breton, on Breton-Français, Angoulême, 1821. 8vo.
- La Tour d'Auvergne-Corret*, Origines Gauloises, puisées dans leur vraie source, ou Rech. sur la

langue, l'origine et les Antiquités des Celto-Brétons de l'Armorique, 3me édit., Hamb. 1001. 8vo. (B.)

Mémoires de l'Académie Celtique, ou Mém. d'Antiquités Celtiques, Gauloises et Françaises, publiés par l'Acad. Celtique, av. planch. Tom. 5, Paris. 1810. 2 part. 8vo. (B.)

Raynouard, Observations philologiques et grammaticales sur le Roman de Rou, et sur quelques règles de la langue des Trouvères. - *A. le Prévost*, supplément aux notes histor. sur le Roman de Rou, Rouen, 1829. 8vo.

* *D.E. Nunez de Taboada*, nuevo Dictionario portátil, Español-Frances, Parigi, 1825. 12mo.

**Spaansch.*

J.D. Wagener, Spanische Sprachlehre, Leipz. 1795. h.e. bd. 8vo.

F.G. Barth, kurzgefaszte Spanische Grammatik, Erfurt 1797. 8vo. (B.)

Colleccion de piezas selectas de varias Obras Españolas en Prosa y Poesia, Leipz. 1796. 8vo. (B.)

* *J.E. Ottoni*, drama allusivo ao character e talentos de M.M. de Barbosa du Bocage, Lisboa, 1806. 8vo. (B.)

**Portugeesch.*

O Passarinho, Idyllio, Lisboa, 1809. 8vo. (B.)

* *Scelta delle migliori Novelle di G. Boccaccio*, con annotaz. critiche, fatta da *G.E.G. Stöckhardt*, Lips. 1794. 8. (B.)

**Italiaansch.*

J. Farkas, Ungarische Grammatik für Deutsche; umgearb. und mit einem Lese- und Wörterbuche *J.v. Marton*; aufs neue umgearb. durch *P. Szlemenics*, Wien, 1816. 8vo.

* *S. Gyarmathi*, Affinitas Linguae Hungaricae cum Linguis Finnicae originis grammat. demonstrata; et vocabularia dialectt. Tataricar. et Slavic. cum Hungar. comparata, Gott. 1799. 8vo. (B.)

**Hongaarsch.*

* *Te Psalmy etc.* - *Nowy Test. etc.* (Psalmen en N.

**Boheemsch.*

Test. in het Boheemsch), Lubyu (Lublin), 1741. halve bd. 8vo. (B.)

Königinhofer Handschrift. Sammlung Altböhmischer lyrisch-epischer Gesänge, herausgeg. von *W. Hanka*, verteutscht und mit einer Einleitung versehen von *W.A. Swoboda*, nebst facsim., Prag, 1829. cart. 8vo.

* Russische Volksmärchen gesammelt und übers. von *A. Dietrich*; mit einem Vorworte von *J. Grimm*, Leipz. 1831. cart. 8vo.

*Russisch.

H.W. Ludolfi, Grammatica Russica, cum manud. ad Gramm. Slavonicam, Oxon. 1696. 8vo. (B.)

Cum indice MS. Russico-Belgico vocum quarumdam, auct. *G. Bilderdykio*, 8 pagg.

J. Rodde, Russische Sprachlehre, Riga, 1778. - (Russ.) Gespräche von Haussachen, ebend. 1778. - (Russ.) Sprüchwörter. fr. bd. 8vo.

J. Heym, Deutsch-Russisches und Russisch-Deutsches Wörterbuch, Riga 1795-1800. 2 th. h.e. bd. 8vo.

J.B. Maudru, élemens raisonnés de la Langue Russe, ou principes généraux de la Grammaire appliqués à la Langue Russe, Paris, an X, (1802). 2 vol. demi veau. 8vo.

Russisches Lesebuch oder Auswahl auserlesener Aufsätze aus Russ. Schriftstellern, Riga, 1805. h.e. bd. 8vo.

* *G.F. Stender*, Lettische Biblische Geschichte, etc. mit Anhang u. Vorrede von *J. Baumann*, Königsb. 1756. e.b. 8vo. (B.)

*Lettisch.

* *Novum Testamentum Malaice*, Harl. 1820. l. angl. 8vo. (B.)

W. Marsden, Maleische Spraakkunst, naar den Londonschen druk van 1812 in het Nederduitsch en Fransch vertaald door *C.P.J. Elout*, Harl. 1824. cart. 4to.

*Oostersch.

C.P.J. Elout, Maleisch, Nederduitsch en Fransch

Woordenboek, naar het Maleisch - Engelsch van *W. Marsden*, Haarl. 1825. 1e deel, met het Maleisch vooraan; cart. 4to.

(Beide laatste werken ten geschenke van H.H. Curatoren der Leidsche Hoogeschool).

oudheid- en geschiedkunde.

* *S.I.Z. Wiselius*, Proeve over de verschillende Regerings-vormen, in derzelver betrekking tot het maatschappelijk geluk, Leid. 1831. 8vo.

* *Algemeene.*

J. Rau, de Monarchia, optimâ imperii formâ, Lugd. Bat. 1821. 8vo.

(Gesch. van J.T.B.N.)

P.W. Alstorpius Grevelink, de Summi Imperantis cura, quae dicitur indirecta, in industria promovenda, Lugd. Bat. 1832. 8vo.

(Gesch. van J.T.B.N.)

* *Olai Magni*, Gothi, historia de Gentium Septentrionalium conditionibus etc., cum effig. lign., Basil., Off. Henric-Betrina, 1567. 2 voll. cart. fol.

* *Noordsche.*

J. Kirchmanni, Commentarii de Regibus vetustis Norvagicis et de profectioe Danorum in Terram Sanctam, Amst. 1684. - (*T. Bakhusii*) Plenaria sedis Apostolicae in missionem Batavam asserta Jurisdictio, ac praetensi Trajectensis Capituli inanitas, (s.l., Amst., ut videtur) 1725. - (*L. Tydghatii*) In auctorem hujus libelli Animadversiones quinque, Amst. 1726 et 1727. s.l.a. 8vo.

J. Graberg de Hemso, la Scandinavie vengée de l'accusation d'avoir produit les peuples barbares, qui détruisirent l'Empire de Rome, Lyon, 1822. 8vo.

F.D. Gräter, Versuch einer Einleitung in die Nordische Alterthumskunde, Dresden, 1829, 31. 2 bdchen. 8vo.

Woordenboekje der Noordsche Godenleer, naar het

Hoogd. van *G.T. Legis*, (met een Voorberigt van *A.C.W. Staring*), Zutphen 1831. 8vo.

Saxonis Grammatici, Historiae Danicae libri XVI. *St. Jo. Stephanius* notis illustr., Sorae, 1644. perg. fol.

E. Pontoppidani, Gesta et Vestigia Danorum extra Daniam, praecipue in Oriente, Italia, Hispania, Gallia, Anglia, Scotia, Hibernia, Belgio, Germania et Sclavonia, Lips. et Hafn. 1740, 41. 3 vol. l.g. 8vo.

J.H. Schlegel, Sammlung zur Dänischen Geschichte, Münzkenntniz, Oeconomie und Sprache, mit kupf., Kopenh. 1771-1773. 4 stücke 2th. fr. bd. 8vo.

O. Verelii, Epitomarum Historiae Suio-Gothicae libri IV. et Gothorum rerum extra patriam gest. libri II., ex edit. *P. Schenberg*, Stockh. 1730. s.p. 4to.

J. Peringskiöld, Monumenta Sueo-Gothica Uplandica, cum multis effig., Stockholm. 1710. - Ejusd. Monumenta Ullerakerensia, cum Upsalia nova, c. mult. effig., ibid. 1719. l.g. fol.

* *J.G. Eccardus*, De origine Germanorum eorumque Coloniis; ed. *C.L. Scheidio*, c. effig. Gött. 1750. p.c. 4to. *Duitsche.

P.C. Hess, variae Lectiones et Observationes in Taciti Germaniam, Helmstadii, 1827. 4to.

U.J.H. Becker, Anmerkungen und Excuse zu Tacitus Germania, Cap. I-XVIII, Hannov. 1830. 8vo.

Taciti, Germania; mit krit., gramm. u. hist. Anmerk. von *J. von Gruber*, nebst eine karte, Berl. 1832. 8vo.

Archiv der Gesellschaft für ältere Deutsche Geschichtkunde, mit Abbild., Francf. am M. 1-3 Band, 1820-1822. herausgeg. von *J.L. Büchler* und *C.G. Dümge*; 4r bd. 1822. von Herrn *von*

Fichard; 5r u. 6r bd. 1824, 1825, 1831, von *G.H. Pertz*. 8vo.

F.C.J. Fischer, Geschichte des Teutschen Handels, 2te Aufl. Hannov. 1793. 4 th. 8vo.

J. Gryphander, de Weichbildis Saxonice, s. Colossis Rulandicis urbium quarundam Saxoniarum; Argentor. 1666. - *J.F. Rhetius*, de Statuis Rolandinis, Francof. ad Viadr. 1678. cart. 4to.

P. Wigand, Archiv für Geschichte und Alterthumskunde Westphalens, 4en bdes 4s heft, 5 bdes 1-3s heft. 8vo.

Th. J. Lacomblet, Archiv für die Geschichte des Niederrheins, Ie Abth. Sprach- u. Rechts-Alterthümer, Ien bdes 1s heft, Düsseld. 1831. 8vo.

Leges Francorum Salicae et Ripuariorum etc. opera *J.G. Eccardi*, Franc. et Lips. 1720. s.p. fol.

E.A. Feuerbach, Die Lex Salica und ihre verschiedenen Recensionen, Erlang. 1831. 4to.

J.F. Peppe, Dissertation historique et critique sur l'Origine des Francs Saliens et de la Loi Salique, Anvers, an XIII, (1805). 8vo.

* *S. de Wind*, Bibliotheek der Nederl. Geschiedschrijvers, Ie Dl. 1e en 2e St., Middelb. 1831, 1832. 8vo.

* *Nederlandsche. Algemeene.*

* Archief voor Kerkelijke Geschiedenis, inzonderheid van Nederland, door *Kist* en *Roijaards*, 3e Dl, Leid. 1831. 8vo.

N. Carbasius, de Institutis Juris Publici et Privati inter Batavos, Lugd. Bat. 1819. 8vo.

G. van Loon, Beschrijving der aloude Regeeringwijze van Holland, Leyd. 1744-1750. 6 dn. 8vo.

(Gesch. van Mr. W.J.C. van Hasselt).

G. van Loon, over het Graafschap van Holland, altijd een leen des Duitschen Rijks, met de bewijsstukken, Leyd. 1748. 2 dn. 8vo.

(Gesch. van Mr. W.J.C. van Hasselt).

J.M. van Hemert, Korte Levensbeschrijving der Hollandsche Graven, Gor. 1749. 8vo.

(Gesch. van Mr. W.J.C. van Hasselt).

B., over den Nederlandschen Geschiedschrijver Jacques du Clercq. 8vo.

(In n^o. 38. van den Konst- en Letter-Bode voor 1832).

J. van Heemskerk, Batavische Arcadia, met pl., Amst. 1729. h.b. 8vo.

(Gesch. van J.T.B.N.)

W. a Perponcher Sedlnitzky, de Origine Dynastiarum Hollandiae, Traj. ad Rhen. 1765. 4to.

(Gesch. van J.T.B.N.)

Favoriti Norici (P. Burmanni), Obss. ad *N.H. Gundlingii* Discursus de Rep. Holland.; et *Ottocari Hammensis* Schediasma nomico-philolog. (1734). 8vo.

(Gesch. van W.J.C. van Hasselt).

S.P. van Swinden, de Imperio ab Ordinibus Belgii Philippo II. abrogato, ad Edict. Ordd. Gener. 26 Julii 1581, Lugd. Bat. 1773. 4to.

(Gesch. van J.T.B.N.)

J. Barueth, Historie van het Stadhouderschap der Princen van Orange, hoognoedig tot bewaring van de Vrijheid in den Kerk en Burgerstaat, Dordr. 1765. 8vo.

(Gesch. van W.J.C. van Hasselt).

D. van Hogendorp, de Gulielmi I, Princ. Araus., liberi cultûs divini liberaeque conscientiae vindicis, juribus in Summum Imperium in Comitatu Hollandiae, Lugd. Bat. 1822. 8vo.

(Gesch. van J.T.B.N.)

(Belangrijke Sententien, in de Nederlanden geweest, in de XVI, XVII, XVIII en XIX Eeuw, als:)

Vonnis, geweest te Leyden tegen J. Valmaer, c.s., Oct. 1587; Vermaninge van die van de Gerechte, aldaar, aen de Burgeren, op 10 Dec. 1587; beide gedr. op 't Raedtbuys ald., met schrijffletters; zeer zeldzaam. - Confessie van M. Renichon, over 't feijt te perpetreren aan Pr. Maurits, en Sent., Delff, 1594. - Sent. tegen complotteerders te Utrecht, 1611. - Justif. der procedd. in Haarlem gehouden tegen onrust. personen, Haarl. 1618. - S. tegen J. Grevius, 's Gr. 1620. - S. van den Krijgsraad der Ver. Ned.,

tegen A. l'Estoffe, c.s., ald. 1628. - S. van den Raad v. State, over de overgevers van Amersfoort, ald. 1629. - S. van den Krijgsraad over de overgevers van Venlo, ald. 1637. - Verantw. van C. van den Baerse, te Middelburg, 's Gr. 1637. - Verded. en Sent. van P. de Russchuer, 1638. - Intendit van den Off. te Utr. tegen J. Wachtelaer, en sent., Utr. 1640. - S. te Utrecht, tegen G.v. Moock en G. Pelt, ald. 1640. - S. tegen J. Walen, 's Gr. 1648. - S. bij d. Hove Prov. tegen Jac. de Witte, Huisvr. des Pres. van Wijngaerden, Middelb. 1650. - Waerachtige Proceduren gepleeght tegen haer, 1650. - S. te Utr., tegen A. Ram, Utr. 1651. - Tegen P. Otten, c.s., ald. 1651. - Tegen P. Lambertsz., ald. 1651. - Tegen D.v.d. Horst, c.s., ald. 1652. - S. tegen J.v. Messen en D.v. Ruyven, 's Grav. 1655. - Tegen P.v. Sevenhuysen; A.v. Myerop; A.J. van Boshuysen, en tegen L. Block, allen 's Grav. 1660. - S. te Utr. tegen C. van Deuverden, Utr. 1664. - Missive met klachten, van denz. van Deuverden, Aernh. 1664. - Leydsche Proceduren tegen de Remonstranten aldaar, Leyd. 1664. - Harde Procedd. tegen dezelfde aldaar, Amst. 1666. - S. te Utr. tegen M. de Vry en Huisvr., Utr. 1665. - S. van den Krijgsraad aen de wandebvoorige Scheeps-Capiteijnen en Offic., 1665. - S. tegen P. Hodenpyl, 's Grav. 1668. - S. tegen A. Keyser en J. Pesser, 's Gr. 1670. - De Worstelinge Jacobs (van der Graef), ald. 1672. - War. Verh. van 't gepasseerde tusschen W. Tichelaer en Mr. C. de Witt, 1672. - S. van den Krijgsraad tegen Mozes Pain et Vin, 's Gr. 1673. - S. van den Hoogen Raad tegen J. Syms, 1673. - S. van den Krijgsraad tegen J.B. de Mombas, 's Gr. 1673. - Tegen J. Martinet en C. Roelants, 1690. - Tegen Eerich Dieurklouw, 's Gr. 1674. - S. van den Hove tegen A. van Wicquefort, ald. 1675. - Tegen Mr. S. van Halewijn en R. de Pille du Plessis, ald. 1693. - S. van den Hoogen Scheepskrijgsraad tegen vier Capiteinen, 's Gr. 1695. - S. tegen P.v. Houten te Amersfoort, 1703. - Amnestie, door de St. van Utrecht verleend aan die van Amersfoort en Rhenen, Oct. 1703. - S. van den Hove van Utr. tegen W. Fransz en B. Jansz, Utr. 1707. - S. bij den Hove van Gelre tegen W.A. Bouwens, c.s., Arnh. 1708. - Request van K. Monck rakende het Contrarolleur-Ampt van H.E.M. Domeynen tol t' Utrecht, Utr. 1719. - S. van den Hove tegen J. van Amelonse, c.s., 's Gr. 1729. - S. gewezen bij den Raad van Indie tegen Mr. P. Vuyst, gewezen Gouv. van Ceylon, Batav. 1732. - S. van den Hove tegen J.C. Weyerman, 's Gr. 1739. - S. van den Hove van Utr., tegen P.R. Burghol, Utr. 1739. - Tegen R.H. de Wit, ald. 1741. - Tegen G.H. Vis, ald. 1742. - S. van den Hove v. Holl. tegen D. Frerking, 's Gr. 1748. - S. te Utr. tegen Mr. C.P. van Cuylenborg, Utr. 1756. - S. bij den Hove van Utr. tegen A. Mansman, Utr. 1758. - Confessie van N. Donker, van Batavia, Gevangene te Amst. (Amst. 1767: zie J. Koning Aantt. betr. de lijfstr. regtsoefening te Amst. bl. 193-201.) - S. te Utr. tegen J. Eggink, Utr. 1805. - Tegen C. Streur, Jr., ald. 1806. - Vonnis van A. van Bentum, ald. 1811. (met eene guillotine). - 4to.

(Gesch. van Jonkhr. G.J. Beeldsnijder).

Waarachtige Historie van wijlen den Heer J. van Oldenbarnevelt, met pl. en portr., 4e druk, Rott., Naeranus, 1670. h.b. 8vo.

(Gesch. van Jonkhr. G.J. Beeldsnijder).

Sententie over J. van Oldenbarnevelt; Brief der Staten Gen. aan de Provv.; Sent. over R. Hogerbeetz, over G. van Ledenberch en over H. de Groot, 's Grav. 1619; verklaringe der gem. Sentt., door de Rechteren der St. Gen. gedaen 1620; Sentt. over J. Mom en E. van Botbergen, 's Grav. 1621; over C. Gerritz, c.s., R. van Oldenbarnevelt, c.s., en over H. Slatius, c.s., 's Grav. 1623. h.b. 4to.

(Gesch. van Jonkhr. G.J. Beeldsnijder).

Drie 't zamenspraeken tusschen Waermondts en Gaergoedts, op de op- en ondergang van Flora; alsmede Floraes Zotte-Bollen, Troostbrief, en Register der thans meest geachte Hyacinthen met derz. prijzen, 2e dr., m. pl., Haarl. 1734. - Clare ontdecking der dwaesheydt, der ghenere die haer tegenwoordigh laten noemen Floristen; na de copye van 1636 herdr., ald. 1734. h.b. 8vo.

(Gesch. van Jonkhr. G.J. Beeldsnijder).

Procedures teghen den Koninck van Engelandt, met Z.M. antw. en Sententie; nae de copie van London, 1649. 4to.

(Gesch. van Jonkhr. G.J. Beeldsnijder).

* (*M. Siegenbeek*), het bestuur van den Raadp. Jan de Witt, beschouwd uit het oogpunt der ministeriele verantwoordelijkheid, Leid. 1832. 8vo.

(Een aantal van 48 Politieke Tractaten, Schotschriften en Spotprenten, verschenen in d.j. 1688, meest allen bij de verheffing van Koning Willem III en den val van Jacobus II. par. bd. 4to.)

(Gesch. van Jonkhr. G.J. Beeldsnijder).

S.C. Klinkhamer, de bello propter successionem Regni Hispanici gesto, pace Rheno-Trajectinâ composito, Amst. 1829. 8vo.

(Gesch. van J.T.B.N.)

De nieuwe Princelijke Haagse Almanach, voor het jaar 1781, met pl., 's Gravenh. (1781), 12mo.

Memorie van Consideratien, ten aanzien van het gebeurde omtrent twee Wijkse Burgers, de Heeren De Nys en van der Kemp, Utr. 1787. 8vo.

Regl. en gener. Ordres voor de Regg. Infanterie en Regl. op de Exerc. en Evolutien van de Infant. van den Staat, 's Gravenh. (zond. jaar.) 1 bd. 4to. en 1 bd. 8vo.

Naamreg. der Milit. Off. in dienst der Vereen. Ned., 's Gravenh. (1794). 8vo.

(De vier laatsten ten gesch. van J.T.B.)

Rechtsgeleerd Advis in de zaak van den gewezen Stadhouder en over deszelfs schrijven aan de Gouverneurs der O. en W.I. Bezittingen, door Mrs. *B. Voorda* en *J. Valckenaer*; met wederleggende aantekeningen van een Hollandschen Rechtsgeleerden (Mr. *H. Tollius*), (z. pl. v. dr.) 1796. 8vo.

(Gesch. van Mr. W.J.C. van Hasselt).

Almanak der Bataafsche Omwenteling, of belangrijk Zakboekje voor den Burgerstand, 1797, 1798 en 1802. - Vredes-Alm. of bel. Zakb. voor het Bataafsche Volk, 1803. - Bataafsche Alm. of bel. Zakb. voor 1804 en 1805. Te zamen 6 st. 12mo.

(Gesch. van J.T.B.)

* Mr. *S.P. Lipman*, Essai historique sur les surséances, Amst. 1827. 8vo.

* Mr. *S.P. Lipman*, Aanmerkingen op het Ontwerp van Wetboek van Burgerlijke Regtspleging, Leyd. 1827, 1828. 3 st. 8vo.

* Mr. *S.P. Lipman*, De Scheiding van Belgie in derzelve gevolgen getoetst, 5e dr., Amst. 1831. cart. 8vo.

* Mr. *S.P. Lipman*, Refutation du système de M. le Comte de Hogendorp relativement aux affaires de la Belgique, Amst. 1830. 8vo.

* Mr. *S.P. Lipman*, Wederlegging van het stelsel van

den Grave G.K. van Hogendorp omtrent de Belgische aangelegenheden, uit het Fransch, Amst. 1830. 8vo.

* Mr. *S.P. Lipman*, De Vrede, 2e dr., Amst. 1831. 8vo.

* Mr. *S.P. Lipman*, Gedenkstuk van den Heldendood van J.C.J. van Speyk, 3e dr., Amst. 1831. 8vo.

* Mr. *S.P. Lipman*, Hollands Marine, Amst. 1831. 8vo.

* Mr. *D. Fockema*, Herinneringen bij opkomende Gedachten, naar aanleiding van de tegenw. omstandigheden, Leeuw. 1831. 8vo.

* Mr. *D. Fockema*, Iets betrekkelijk de afscheiding van het Zuiden en Noorden van de Nederlanden, Leeuw. 1830. 8vo.

* *G.K. Grave van Hogendorp*, Brieven over de Nationale Welvaart, geschr. in 1828, 1829, Sept. 1830. aan eenen Zuidnederlander, Amst. 1831. 2 dn. 8vo.

* *M. Siegenbeek*, eenige berigten omtrent vroeger in ons Vaderland geheerscht hebbende besmettelijke Ziekten, Leid. 1832. 8vo.

* † *A.J. van der Aa*, Woordenboek van Noord-Brabant, Breda, 1832. 8vo.

J. Reigersman, de Baronia Bredana, Foederatorum Belgarum fedo, Lugd. Bat. 1774. 4to.

* *Gewestelijke en
Plaatselijke.*

(Gesch. van J.T.B.N.)

P. Bondam, Charterboek der Hertogen van Gelderland en Graaven van Zutphen, met aanmerkk. en afbeeldd., Utr. 1783-1809. 1e dl. 4 stukken. h.e.b. fol.

(Gesch. van Is. A. Nyhoff).

J. Marchantii, Flandria, Commentarior. lib. IV. descripta, Antverp., Offic. Plantin. Moreti, 1596. p. 8vo.

(Met geschrevene Aanteekk. Gesch. van J.T.B.)

M. Balen, Beschrijving der Stad Dordrecht, met pl., Dordr. 1677. 2 dn. h.b. 4to.

(*J. in de Betouw*, Toelichting van twee opschriften op even zoo vele steenen, op het slot Duivenvoorde bij Voorschoten), (Nym. 179 of 180). 8vo.

(Gesch. van J.T.B.N.)

Nieuwe Keure en Ordonnantie op de Dienstboden (der Stad Leyden, zonder jaart.) 4to.

(Gesch. van J.T.B.)

J. Huydecoper, Animadvv. ad Statuta quaedam Amstelodamensia. Traj. ad Rhen. 1791. 4to.

(Gesch. van J.T.B.N.)

M. Fokkens, Beschrijvinge der wijdtvermaarde Koop-Stadt Amstelredam, met pl., Amst. 1662. h.b. 12mo.

(Gesch. van Jonkhr. G.J. Beeldsnijder).

P. van Cuyck, Beschrijving van eenige Oudheden, gevonden in een *tumulus* op Texel, met pl., Amst. 1780. 8vo.

M.J. de Jonge, Diplomata quaedam Zelandica inedita, animadvv. illustrata, Traj. ad Rhen. 1778. 4to.

(Gesch. van J.T.B.N.)

Placcaet bij de Staten van Zeelandt, aengaende de Zeeuwsche Leenen enz. met de Ampliatie, Middelb., P. Dathenus (1653 en 1663). - Placc. tegens 't Vechten, trecken van Messen enz. 1654. Ald. - Placc. jegens verscheyden misbruycken, gepleeght bij de Lant-luyden enz. Ald. (1664). - Placc. van Ampliatie, wegens de sonden van Ontughtigheyt, enz. Ald. 1666. - Placc. van Policie binnen Zeeland (defect). - Naerder Ampliatie van het Placc. van Policie, Ald. (1673). - Placc. en naerder Ordonnantie tegens de Excessen, gepleeght in de Jaght enz. Ald. (1675). - Placc. raakende de Successien *ab Intestato* volgens het Aasdoms-Regt, 1735. Ald. - Regle-

ment op de gestrande, genaufgeerde Goederen enz. Ald. (1751). - Publicatie, bij dewelken de Huwelijken van een Man met zijne overledene Huisvrouws Stiefmoeder enz. verboden wordt, 1765. Ald. 4to.

(Gesch. van J.T.B.)

C. Pougens, doutes et conjectures sur la Déesse Néhalennia, Paris 1810. 8vo. (B.)

D.J. van Lennep en *J. Scheltema*, Verslag gedaan aan de Ite Klasse van het Kon. Instituut over eene Verh. van Mr. *W. Bilderdijk* over de Nehalennia; en een stuk eens ongenoemden over hetzelfde onderwerp, waarbij aanteekeningen van Mr. *W. Bilderdijk*, (Amst. 1812.) 4to. (B.)

G.T. van der Capellen, de auctorit. et Imperatorum Germaniae jure in Episcopos, inpr. Trajectinos, Traj. ad Rhen. 1753. 4to.

Ordonnantie ende instructie op de stijl ende manieren van procederen, voor den Hove van Utrecht, Utr. 1583. - Costumen, Usantien, Pollitien ende stijl van procederen, der Stadt, Jurisd. en Vrijheijt van Utrecht, enz., gheapprobeert - bij de K.M. onsen - Heeren - in d.j. 1550. Amst. (1550). zeldz. - Ordonnantie bij de Staten van den Lande van U. op de Collectatie van de Staten penninghen enz. (Utr. 1582). h.b. 4to

(De beide laatste ten Gesch. van J.T.B.N.)

Requeste en verdere documenten en stukken van eenige Regenten van Amersfoort, tot maintainue van der voorschr. Stads Privill., aan de Staten van Utrecht overgegeven, Utr. 1703. 4to.

Gesch. van Jonkhr. G.J. Beeldsnijder).

R.K. Driessen, Monumenta Groningana Veteris aevi inedita, of verzam. van onuitgeg. oude Charters en stukken betreffende de Prov. Groningen, m. afbeeld., Gron. 1822-1830. 4 st. 1 h. fr. b. 8vo.

(Hier en daar met geschrevene aanteekeningen van den Auteur zelven).

Verslag der Ite Klasse van het Kon. Ned. Inst., wegens de Brug, of het houten voetpad, op de grenzen van Drenthe en Westwoldingerland, Amst. 1819. 4to. (B.)

* *Pauli Warnefridi*, de gestis Longobardorum libri VI., L.B., Off. Plantin. 1595. -

Jornandes, de Getarum s. Gothorum Orig. et rebus gestis; acc. *Isidori et Procopii*

* *Gesch. van het overig Europa.*

alia, cet. cum notis *B. Vulcanii*, Lugd. Bat., Off. Plantin. 1597. p. 8vo.

M. von Wicht, Das Ostfriesische Landrecht, nebst dem Deich-und Syhlrechte, mit hist. crit. anmerckungen, Aurich (1746). p.b. 4to.

W. Teschenmacher, Annales Cliviae, Juliae, Montiae, Marchiae, Ravensburgiae etc. acc. Geldria ac Zutphania, c. tabb. aen. Arnh. 1638. perg. fol.

(Gesch. van J.T.B.N.)

* *N.G. van Kampen*, Gesch. van Griekenland, Rott. en Dordr. 1831. 4e dl. 8vo.

DICHTKUNDE.

G. Hesselink, Hollandsche Dichtmaat en Prosodie, toegepast op het rijthmus en metrum der Ouden, Amst. 1808. 8vo. (B.)

T. Olivier Schilperoort, proeve van beoordeelende Tooneel-Dichtkunde, op het Treurspel Montigni toegepast, Amst. 1822. 8vo. (B.)

A. van der Venne, Tafereel van Sinnemal, met pl., Midd. 1623. 4to.

P. Nootmans, spel van den bloedigen slach van Pavijen, Amst. 1627. 4to.

Cath. Questiers, Casimier, of gedempte hoogmoet, blijspel, Amst. 1656. 4to.

(Beide ten Gesch. van C.G. Boonzajer).

D. Traudenius, Tijdzifter, d.i. van de Onderscheidinge en Afdeeling des Tijds, met een Rijmbundel van denzelven, Amst. 1662. h.h.b. 4to.

(Gesch. van H.W.T.)

J.v. Vondel, Treurspelen, Amst. 1720. 2 dn. h.b. 4to.

J.v. Vondel, Poezij of verscheide Gedichten, Franek. 1682. 2 dn. fr. b. 4to.

De bedrogen Cessionant, blijspel, door *Purgat et Ornat*, Amst. 1711. 4to.

(Deze drie ten Gesch. van C.G. Boonzajer).

J. van Gijsen, (Dicht-) Werken, Amst. 1707-1711. 3 dn. 1 h.b. 8vo.

(Gesch. van Jonkhr. G.J. Beeldsnijder).

(*R. Hennebo*), proces crimineel voor de Edele Hove van Cijprus etc., oorspr. uitgave, 's Hage, z.j. 4to.

(Gesch. van denzelfden).

(*D.T. Huët*), Zegen-Wensch aan Zijne Doorl. Hoogh. Willem Karel Hendrik Friso, Prins van Oranje en Nassau enz., (Vliss. 1751). 4to.

(Gesch. van J.T.B.)

O.Z. van Haren, de Geuzen; uitgave door Mr. *W. Bilderdijk*, 2e druk, met vermeerderde aantekeningen, 's Gravenh. 1826. 2 dn. 8vo. (B.)

O.Z. van Haren, Agon, Sultan van Bantam, nieuw bewerkt door * Mr. *J. van 's Gravenweert*, Amst. 1825. 8vo.

S. Stijl, Lofzang aan de Amsterd. Maatschappij ter bevordering der Zeevaart, Amst. 1785. 4to.

S. Stijl, Vredezing bij den aanvang der 19e Eeuw, Haarl. 1801. 4to.

(Beide Gesch. van J.T.B.N.)

* *A.C.W. Staring*, Winterloof, Poëzij, 's Gravenh. 1832. best pap. 8vo.

* *H.A. Spandaw*, Welkomstgroet aan de dappere

Kweekelingen der Groningsche Hoogeschool, Gron. 1831. 8vo.

* *J. van Walré*, Mr. W. Bilderdijk ter Gedachtenis, Haarl. 1832. best pap. 8vo.
(*D. Bax*), bij het Afsterven van E.A. Borger, (Leyd. 1820.) 8vo.

Ter Gedachtenis aan F.W.N. Suringar, (door *G.C.B. Suringar* en *D. Bax*, Leyd. 1821). 8vo.

(Beide Gesch. van J.T.B.)

* XXIV Augustus 1831 (Dichtstuk van Mr. *Robidé van der Aa*, Leeuw.) 1831.
8vo.

* *La Campagne de dix jours*, poëme de *A. van der Hoop*, trad. par *A. Clavareau*,
Amst. 1832. 8vo.

C. Gébel, Tafereel eener ontvlugting van drie Scheveningsche Visschers uit
Engeland naar Holland in 1781. 2e dr., 's Gravenh. 1832. cart. 8vo.

(Gesch. van Mr. W.J.C. van Hasselt).

* *C.G. Withuys*, het bombardement van Antwerpen, Lauwerkrans voor Chassé,
2e dr., Amst. 1831. cart. 8vo.

* *C.G. Withuys*, Hollands Vlag, Uitboezeming bij den dood van van Speyk, 3e
dr., Amst. 1831. 8vo.

* *C.G. Withuys*, De Prins van Oranje, Lierzang, 2e dr., Amst. 1831. 8vo.

NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE.

* *Werken der Kon. Maatsch. van Nederl. Taal- en Letterk. te Brugge*, 5de Dl., (Brugge)
1829. 8vo.

Waarin, behalve Programmata en jaarl. verslagen, ook:

A.F. Siffié, Verh. behelzende een Overzicht der Verhandd. over de Nederd. Spel-
en Spraakkunst van de HH. Siegenbeek en Weiland, vergel. met de Nederl. Spraakleer
en verdere Taalkund. Schriften van den Hr. Bilderdijk.

* *Werken van
Maatschappijen en
Genootschappen.*

F. de Vos, de Lof der Menschlievendheid, Dichtstuk.

J.W. van Alphen Cz., Toespraak aan de Stad Brugge, Dichtstuk.

A.A.J. Meylink, Verh. over den invloed der Geschiedkunde op de Taalkunde in 't algemeen en het nut eener grondige kennis der Vaderl. Geschiedenis ter beoefening der Vaderl. Taal in in 't bijzonder.

Annales Acad. Gron. ab A. 1827-1828, Gron. 1832. 4to.

(Gesch. van den Senaat der Hoogeschool.)

S.J. Galama, over het gebruik der Kina, Utr. 1832. 8vo.

(Geschenk van het Prov. Utrechtsch Genootschap).

* *J. ab Utrecht Dresselhuis*, Filips van Marnix, beschouwd als Godgeleerde, en meer bepaald in zijne verdiensten omtrent de Nederl. Kerk, (Amst. 1831). 8vo. **Letterk. Geschied.*

J.H. van der Schaaff, Verhand. over het leven en de verdiensten van J. van den Vondel, als Dichter beschouwd, Amst. 1827. 8vo.

(Gesch. van J.T.B.)

* *N. Cornelissen*, Tombeau de Jordaens, (Gand, 1832). 8vo.

W. Bilderdijk, Pestel, gedachtenisrede, Leyd. 1809. 8vo. (B.)

* *J.C. de Jonge*, Henrik van Wijn, als Geleerde en Staatsman geschetst, met portret, 's Gravenh. en Amst. 1832. 8vo.

* *N. Swart*, Lijkrede over C.W. Westerbaen, benevens Aanspraak bij het Graf, door *des Amorie van der Hoeven*, Amst. 1832. 8vo.

* *M. Siegenbeek*, Aanspraak bij de Jaarl. Alg. Verg. der Maatsch., Leid. 1832. b.p. 8vo.

* Geslachtrekening van Laurens Jansz. Koster, Haarl. 1724. één blad in plano.

(Gesch. van C.G. Boonzajer).

**Drukkunst.*

Catalogus der Bibliotheek van Teijlers Stichting, (tweede uitgave), Haarl. 1832. best pap. 8vo.

(Gesch. van den Voorzitter onzer Maatschappij.)

* Catalogus eener merkwaardige verzameling van Boeken en Handschriften enz., nagel. door wijlen Mr. W. Bilderdijk, met portr., Amst., Immerzeel, 1832. 8vo.

WERKEN VAN GEMENGDEN INHOUD.

* *P. van Opmeer de Jonghe*, dat Schip van Patientie ende Poenitentie, met afb., t' Hantw., A. s' Coninx, 1593. Goth. lett. h.b. 8vo. *Godgeleerdheid.

(De opdracht aan Heer Anthonis van Bourgoignien, Vice Admiraal des Con., en wiens afbeelding daarbij voorkomt, is met schrijffletters. - Gesch. van Jonkhr. G.J. Beeldsnijder).

(Iz. *Peyrerius*), Praeadamiten; en opmerkingen over 't zelfde Boek door *Eusebius Romanus*; beide z. pl. van dr. (Amst.?) 1661. h.b. 12mo.

(Gesch. van Jonkhr. G.J. Beeldsnijder).

* * *G.H.M. Delprat*, de merkwaardige Choleraof Pest-Ziekte van de XIV Eeuw, (Amst. 1832). 8vo. *Geneeskunde.

* * *J. Nieuwenhuis*, Initia Philosophiae Logicae, s. Initia Philos. Theoreticae Vol. primum, Lugd. Bat. 1831. 8vo. *Wijsbegeerte.

* *Fred. v. Zedlitz*, Busschietereijkunst, Amst., 1662. p. 8. *Krijgskunde.

* * *S.J.E. Rau*, Epist. Crit. de Euripidis Phaëthonte, Lugd. Bat. 1832. s.l.a. 8vo. *Oude Grieksche Letterkunde.

Le livre doré (vie et lettres) de Marc Aurele Empereur et eloquent orateur, trad. en François, Anvers, M. Nutius, 1593. p. 12mo.

(Zie Cat. der Bibl., bl. 144. - Gesch. van Jonkhr. G.J. Beeldsnijder).

* *D.T. Huët*, Lamentationum Jeremiae Paraphrasis poëtica, Traj. ad Rhen. 1770. 4to.
(Gesch. van J.T.B.)

* *Nieuwe Latijnsche
Dichtkunde.*

* *E. Epkema*, Poëmata, Lugd. Bat. 1827. 8vo.

Goede manierlijcke Zeden, hoe de Jonghers gaen, staen, eten, drincken, spreken, swijghen, ter tafelen dienen, en de spijsje ontghinnen sullen, met vele andere schoone onderwijsinghen. Ghecolligeert wt diversche Autheuren, ende meer andere gheleerde Boecken, door Vraghe en Antwoorde ghesteld, t' Hantw., Jan van Waesberghe, in de Camerstrate, in den Schilt van Vlaenderen, 1587. 64 ongepagineerde blz. met Schrijfletters. h.b. 12mo.

(Gesch. van G.J. van Rijswijk).

Spiegel der quade Vrouwen, enz. met pl., z. pl. van dr. 1644. h.b. 8vo.

Eenige vermakelijke historien, sijnde het leven van verscheide reukeloose Pachters, enz. enz. m. afb., Franiker, z.j.v. dr. fr. b. 12mo.

Lijste van Rariteitjen, te verkoopen d. 32 van Bokkemmaand enz. ten huijse van Anna Folie. - Lijste van Spreekwoorden. - Lijste van Rariteitjen, te verkoopen d. 33 van Haringmaand enz. ten huijse als voren, 2e deel; (Tweede) Lijste van Spreekwoorden. - Staat en inventaris van de nalatenschap van Don Gio dy Straatslypio enz. - alles z. pl. van dr. (1706). h.b. 8vo.

Sententie en executie gewezen en gedaen over Z. Ex. Fr. J. Borri, (Milanees), door de H. Inquisitie te Rome, 's Gravenh. 1662. 4to.

(Deze vier, ten gesch. van Jonkhr. Beeldsnijder).

F. von Zesen, Assenath; d.i. derselben, u. des Josefs heilige Stahts-, Lieb-, u. Lebens-geschiedt, m. kupf., Nürnbn., 1672. p. 8vo.

(Gesch. van H.W.T.)

Ph. von Zesen, Assenath, det er: Josephs og Assenaths Kierligheds og Levnets Historie, fordans-

ket, Kiobenh. 1729. e.b. 8vo. (B.).

(Assenath, Asnath: zie Bilderdijks Assenede, in zijne Nieuwe Mengel. II Dl. bl. 3-33 en 299-314).

* Mnemosijne door *H.W.T.* en *J.T.B.N.* (Derde Reeks), Rott. 1831. 2e dl. 8vo.

De Argus, Tijdschrift, van 30 Aug. - 20 Dec. 1826. (Brussel 1826). 8vo.

(Zie den Catal. onzer Maatsch. blz. 147).

* *A. des Amorie v.d. Hoeven*, Aanspraak bij de Opening van de Algemeene Vergadering der Holl. Maatsch. van Fraaije Kunsten en Wetenschappen te Amsterdam, Leyd. 1831. b.p. 8vo.

* *Welsprekendheid.*

* *A. des Amorie v.d. Hoeven*, over den Zedelijken invloed van het Schouwtooneel, (Amst. 1831). 8vo.

Onder het afdrukken der laatste bladzijden ontvingen wij nog:

* † *P. Myer*, de commercio et internae administrationis forma possessionum Batavarum in India Orientali, Lugd. Bat. 1832. 8vo.

* *Nederlandsche Geschiedenis.*

* *J. Renier*, de verdiensten van Joannes van Miggrode omtrent de hervorming in Zeeland, en bijzonder in de stad Vere; - 200 jarige gedachtenisrede, Midd. 1827. 8vo.

Werken de Provincie Noord-Brabant betreffende, 's Bosch, 1852. 8vo.